

Töö ja Wõitlus

Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei häälekandja

Nr 11.

Tallinnas, 9. juulil 1920.

Nr 11.

Toimetus ajutiselt: Falkspargi uul. nr. 2, kort. 12.

Tallitus ajutiselt: „Walwaja“ ruumes, W. Pärnu maant. nr. 31. Awatud kella 5—7 p. l.

Tellimise hind: 10 marka kuus.

Üksik nummer 3 marka.

SISUKORD: H. K.: Kõhuliroomajad kodanluse ees. — K. S.: Mooramehed lähewad! — H. K.: Klassiwõitlus sõjaringkonnakohtu ees. — K. Freiberg: „Seerumist“ Eesti kodanluse kõdunewas kehas. — G. P.: Toitlus-küsimusest. — K. S.: Miks I. ametiühisuste kongress sotsiaaldemokraatliku siseministri poolt laioli aeti? — A. L. Kes teostab sotsialismi? — Klassiwõitlus Prantsusmaal. — Iseseiswate sotsialistide ettepanekud asutawale kogule. — Kroonika.

Kõhuliroomajad kodanluse ees.

Mitmed wiimase aja märgid kõnelesid selle poolt, et sõjaid walitsuses enam kaua wastu ei pea, et lahkumise tund on lähedal. Nüüd on siis see teoks saanud: kaks sotsiaaldemokraatlikku ministrit lahkusid 2. juulil walitlusest. — See on siis teine kord, kus sõjaid lahkuwad walitlusest.

Esimene kord oli see 1919. a. weebruari algul, walge terrori, sõjawäljakohutute, ajutise walitluse komitissaaride ja komendantide jälgimail möllupäiwil. Walge terrori laineid, mis sõjide endi agaral kaastegewusel olid käima pandud, olid aga kodanluse diktatuuri järjekindlusega ka sõjidel üle pea hakanud lööma. Soome „abiwäed“ olid kohal. Kontrrewolutsioon oli julgust ja jõudu saanud. Laidoner tagandas kindla käega Tartu maakonnawalitluse esimehe kohalt sots Jansi. Soome mannerheimlased, kes Eesti kodanlusele olid raha, päse ja inimelisehha laenanud, käskisid oma käsuausel — Eesti ajutisel walitluseel — eneselt wälja sülitada sõjil August Rei, kes ettewaatamata oli julgenud tött kõnelda Soome walgete hirmutegludest. — Nagu sajad korrad warem ja hiljem, painutasid sõjaid ka nüüd oma alandlikud pead kodanluse diktatuuri kanna alla. Soome walgewägi Eestis, keda sõjaid küürutades siia olid kutsunud ja enamliste wägede liiujaamine lubas karmata kontrrewolutsioonil ka sõjide wastu kindlamat keelt tarwitada. Sõjaid ei olnud kodanlusele kaugelki enam nii tarwilikud, kui kriitilistel päewadel eelmise aasta lõpul. Kuid sõjide „isamaalika südametunnistus“ oli weel rahustamata, kodanlusele antud wekslid olid weel lunastamata. Ja sotsiaaldemokraadid laenasid edasi kodanlusele diktatuurile oma sotsiaaldemokraatlikku kättewaipa. Ilma hääletamata ja mitte ühegi

hääle wastuseisemiseta korraldas ajutine walitluse sotsiaaldemokraatide „lahkel osawõtmisel“ sõjawäljakohutuid, saatis wälja kommissaare ja laskis mõlata komendantide wägivalial. Sotsiaaldemokraadid oma „demokraatliku wabariigi“ sünnitamisewalus waatasid pealt ja wangutasid pead: „Kas nüisugune näeb wälja siis see demokraatia?“ Kuid see oli ainult kahklemitse silmapilgu hüüe. Nii nagu nad hiljem kaasa tegid kodanlusega kõik töörahwa wägistamise ettewõtted, nõnda oleks wõinud nad „ühes wõidelda“ ka nüüd. Kuid lähemas oli silmapilk, kus Eesti rahwa saatus „kümneks aastaks“ pidi määratama ja nimelt Ajutawa Kogu walimisest. Ja et sõjaid alati „ehitajad“ on, siis ruttasid nad ka nüüd oma lampidesse oli walama, et „mitte pealtwaatajateks jääda sel suurel ajaloolisel silmapilgul“. Nad unustasid kanna pealt, et ka nemad olid aidanud ajutise walitluse kommissaare walimis küpsetada ja ruttasid weel kaheteistkümmendal tunnil oma käsi küürima. Nad lahkusid walitlusest.

Kodanlus ei õinud enam õnnetu sõjide lahkumise puhul, sest Mooramaa mees oli korraliku töö teinud ja tulewaste rahakuningate troon oli üles upitatud. Kodanluse parempoolsem osa oli sõjaid juba enne wälja wisanud, pahempoolsem kodanlus püüdis aga arakargajaid weel sabast hoida. Seal seletasid siis sõjaid „riigimeheltikult“: „Egas me mõned metslased pole, kes pommidega wõitlewad. Ja kui me ka läheme, siis olge kindlad, ükski karw ei lange teie peast meie käe läbi.“ Ja K. Ast ruttas maapäewa kõnetoolile ning teatas: „Kultuurimaadel ei tähenda walitlusest eemalseisimine ja walitlusest lahkumine sugugi seda, et kohe jookstakse walitlusest kukutama... Ka meie ei tahja sugugi walitluse ratastesse kiwa ning kaikaid loopima hakata, sest sarnane nähtus oleks ainult bar-

baarlaste ühiskonnas mõeldaw, waid tahame walitsust igas kasulikult ettemõttes toetada."

Kodanlus hingas rahulikult. „Koduelewandid“ olid oma peremehele truiks jäänud. See ei olnud esimene kord ega jäänud ka wiimaseks, kus sotšid kodanluse ees kõhuli olid.

Rahwahulkade suur majanduslik häda, Iseäranis maal, walitsew walge terror ja suur poliitilise pimestuse aeg Cestis tegid sotšid Asutawa Kogu walimistel „kõige suuremaks parteiks“. See wiis nõrganärwilised sotšid, kes oma kuulsa nime ja „esimese mehe“ seisukohast pimestatud, jällegi wõimu juure, uude walitsusse, mis oli endiste erakondade koalitsioon. Puudus ainult Maaliit. Kuid ta puudus seal ainult Pätsi ja Raamoti maiste kehadega. Kuid nende waim jäi lehwima kõigi wabariigi walitsuste peale ja kaswatas kõige lopsakamaid maaliitlikke õisi.

Sotšid läksid pika kauplemise järele kokkuleppele töö- ja rahwaerakonnaga. „Kõige suurema parteina“ oli neil magus pettekujutus, nagu mängiks nad esimest wiilut uues kooris, tegelikult aga tegid nad balaganni, wigurdades rahwa ees kõietantsu.

Sotšid said kodanluse käest kõrwahoobe, millest kõige laksatawam Dinase lugu läinud suwel. Kuid neil ei tulnud mõttesegi oma liitlasi maha hätta. Nad jäid kõigi kodanliste walitsuste truudeks osanikkudeks.

Peale mitme kriisi tekkis läinud aasta lõpul Tõnisoni kabinet, mis „maad ja rahwast“ tänafeni walitsenud. Sotšid jäid ka sellesse walitsusse. Wahpeal enne seda olid nad ühes tööerakonnaga üle poosteise kuu „puhast sotšialismi“ teinud. See oli aga kõige armetum järk Cesti „demokraatia“ ajalooos. Ja armetu oli ta kõigepealt oma armetu lõpuga. Nagu koduta jäänud lapsed peale rahwaerakondlaste lahkumise, ruttasid sotšid ühes tööerakondlastega rahwaerakonna ema juure, mangu-des: „Wõia meid oma hõlma!“

Ja see „ema“ halastas ka siis: andis „puhast sotšialistidele“ oma esimehe, praakis „kõlwatud“ lapsed wälja ja pani, ühe sõnaga, Siionis korra maksmata.

Warem oli „Sotš.“ Asutawa Kogu rühmade suuruse järele wälja arwanud, et rahwaerakond walitsuses mitte nii isemeelik ei tohiks olla, et sotšidele ja tööerakondlastele mitte järele ei anna. Sest waata, 25 on ikka vähem, kui 71 (sotšide ja tööerakondlaste arw As. K. kokku). Nowembri-aga, kui armulik „mammas“ — rahwaerakond — ärarühmunud lastele — tööerakonnale ja sotšidele walimis oli „appi tulema“, ei hoolinud aga ta sellest „Sotši“ kokkuarwamisest sugugi ja tegi kohe selgeks, et 25 on rohkem kui 71 ja kaugealt rohkem kui 41. Kõige wäiksem walitsuspartei wõitis enesele kõige rohkem kohiti walitsuses, pani sinna oma „teguwõimsa“ juhi, „kõige suuremale parteile“ — sotšidele — aga anti kõige vähem kohiti, enne 3, pärast aeti weel üks sots minema, jäi järele 2. Ja „kõige suurem partiet“, kes enne

esimese wiilut meheks tikkus, kirjutas nüüd alandlikult omas häälekandjas:

„Sotšiaalidemokraatia rühm saatis oma esitajad walitsuse teatama kokkuleppe täitmise alusel. Ei wasta walitsuse tegewus, kus sotšiaalidemokraadid ainult üheks neljandikuks osaks on, mitte neile tingimistele, siis kutsub Sotšiaalidemokraatlik rühm oma esitajad tagasi (Sotš., 19. now. 1919).“

„Kõige suurem partiet“ tantsis kõige wäiksema walitsuspartei kanna all. Sotšide kõht oli enam kui enne maa ligi wajunud kodanlise walitsuse ees.

Tõnisoni kabinet oli suur samm edasi kodanlise diktatuuri enepaljastamises. „Pahempoolsed“ hilbud olid suurel määral langenud. Cesti „suur-kodanlus“ lautas wabalt. Tõnisoni kabinet oli juba puhtakujuline „eraalgatuse“ walitsus. Sotšid aga olid kõrinateks jelle küljes.

Neid kõrinateid aga ei ole ammugi enam kodanlusele tarwis. Iseäranis ülesõigeks said nad peale Tartu rahu. Siioni kants oli kindlustatud. Wahid selle müüridel olid oma ühesande hõhufestruult täitnud. Peremees oli ise nüüd wabalt oma Siioni juhtimas. Sotšid aga tolknesid kui kolletanud lehed wabariigi walitsuse raagus okstes. Neil ei olnud seal enam midagi teha. Omad seisukohad olid nad ammugi käest amnud. See oli üks kõige armetumalst järkudest sotšide „walitsemises“. Ta oli nii armetu, et neil mingit oma seisukohta enam polnudki. Ütelgu sotšid, mis on see samm, mis nad sel aastal walitsuses on astunud, mis kuidagigi, kas wõi kõige kaudsemalt töörahwa huwitid oleks vähemalt ta hõlma uude teenida! Eugegu illes omad „teenused“!

Nüüd on siis need kodanluse ees kõhuli roomajad walitsusest lahkunud. Kodanlus oli nad ammugi wälja wisanud. Ja kui nad kodanluse eeskodades weel edasi tolknesid, siis ainult sellepärast, et see neile harjumuseks oli saanud. Ja mõjus wast ka ehk see, et hellat „suurt herrat“ tahtis mängida. et Martnal põlewa kiwi peale kontsessioone tarwis oli ja oma roostetamata armastust Englise raha wastu riigikassast kustutada tahtis, et Martnal, Kartaul, Kõstneril ja Dinasel „sotšiaalidemokraatlik“ pank weel asutamata oli jne.

Kuid ka walitsusest „lahkudes“ läksid kõhuliroomajad nagu ikka roomates minema. Nad jätsid tulewastele põwedele oma armetuse mälestuseks dokumendi, mis alla kirjutatud 2. juulil ja kannab pealkirja „Cesti Asutawa Kogu sotšiaalidemokraatlik rühma teadaanne“.

Lahkudes ajutisest walitsusest meebruaris 1919. a., olid sotšid seletanud, et ega nad mõned metslased pole, kes walitsusele „kaikaid“ kodarate wahetele tahaks pilduda. Ja kes julgeks ütelda, et nad oma lubadust mitte ei täitnud. Lahkudes ajut. walitsusest jäid sotšid kodanlusega „kodurahu“ seisukorda. Nad ütlesid, et sõda seda nõudwat. Kuid kuus kuud peale sõja lõppu korutawad need herrad sedasama. Nende „teadaanne“ seletab, et nad teadwat wäga hästi, „misuguste suurte raskustega walitsusel wõidelda tuleb“, ja et „kultuurilised“

olla, lubavad nad punkti, nagu poolteist aastat tagasi: „Meid juuri raskust tahab partei, walitsuse tegewuse wastu edaspidi seisukohhta wõttes, ikka tõsiselt arwesse wõtta“. Ja see on Mary! Ja see on klassiwõitlus! Kaikaga pähe on nad Maryile löönud. Ja kõhuli kodanluse ette on nad kukkunud omas „klassiwõitluses“.

Sotsiaaldemokraadi Aleksander Dinase järele ajus Asutawa Kogu kõnetoolile Jaan Tõnison, see Eesti kodanluse „teguwõimas“ peaminister. Siioni peremees tänas oma müüriwalhte nende „ohwri“ eest ja andis orjalele oma hertsogliku musu. Ta kõneles neist „ilusatest silmapilkudest“ sotsidega koostöötamisel, mis „ajaloosje“ minna. Ta pidas oma „lahkunud kaaswõitlejale“ liihikese hauakõne, nagu heale sõbrale kunagi, ja awaldas kõige paremaid lootusi „ühistöötamiseks“. Muidugi ei ölnud Tõnison seekord see, kes eksis.

Maa alla oleks wajunud iga klassiteadlik proletaarlane niisuguse lääge musu all, aga mitte sotsid. Nad plaksutasid käsi Siioni peremehlele. Nad rõostasid weel kord oma tšanda jalge ees. Ja mitte wiimast korda... H. K.

—o—

Mooramehed lähewad!

31. augustil 1919. a. kirjutas K. Ast „Sotsis“ ametiühisuste kongressil tehtud etteheideete puhul: „Eriti on Eesti Sotsiaaldemokraatlikule Töölise Parteile juuri etteheiteid tehtud sellepärast, et ta walitsusest osa wõtab. Jaha, meie wõtame osa ja anname teile sellele gawõimalust muuda loopimiseks, kuid teadke, et teile jääbki muba loopimine, meie üle jõu käiw töö. Kuid osasid wähetada meie siiski ei soowi. — Kraakujate meelest oleks wist parem ölnud, kui meie kodanlusele käed wabaks oleks jättnud ja rahuga pealt wad danud, kuidas meie kodumaa st teine Ungari juuba tänawu kewadel oleks tehtud.“ (Harwendus minu.) 10. märtsil 1920 toonitab J. K(artau) „Sotsis“, et „wiimase aja rewolutsiooniline liikumine on... suure ja põhjaliku pöörde toonud“, mis selles seiswat, et nüüd sotsialistid koalitsioonilistest walitsustest osa wõtawad, wõtawad „wõimu kätte“, astuwad „walitsuste liikmeks“ ning kasutawad „saadud wõimu töölise seisukohhta parandamiseks“. 14. märtsil 1920 seletab jälle K. Ast „Sotsi“ 61. numbris, et „teistigi ei saagi mitte“, kui sotsialistid peawad walitsusest osa wõtmata. „Mis jaoks siis proletariaadi esitajad (jutumärkides!) parlamendis istuwad, kui nad töölise majandusliku, poliitilise ja kultuurilise järje tõstmiseks otsekohhe tegewad ei tohi olla. Neitsilik poliitiline puhitus on küll ehk kena asi, kuid nagu iga teinegi neitsilikkus, jääb ta wiljata.“ „Kaine mõistus ütleb, et proletariaat walitsemise enda kätte peab wõtmata ja nii palju uuendusi teostama, kui tegeelikult wõimalik. Seda kergem on siis pärast foodsal juht-

tumisel sotsialismi maksma panna.“ „Muidugi ei ole sotsialistidel mitte kerge kodanlises walitsuses istuda. Wäheteadlikkude seltsimeeste silmis kaotawad nad kahtlemata, kuid seal pole midagi parata.“ „Ajutiselt wõib see taktika ümberhindamine isegi proletariaadi jõudusid killustada, partei ühtlult kõigutada ja uute hurraa-partei de tekkimist sünnitada, kuid see on mõõdamine w nähtus, millest ennast ei pea heidutada laskma.“ „Julgem ka oma senise taktika ümberhindamist ilma leinata ja kahtluseta toimetada.“*)

Ma ei hakka enam wäljawõtteid tooma sotsiaaldemokraatide juhtide arwamistest walitsusest osawõtmise kohta Arwan, et neistki näidetest ilma seletusteta selge on, misuguse põhimõttelise tähenduse andsid sotsid oma walitsuses olekule. Meid sünnati igal foodsal juhtumisel, et meie küllasel määral ei tahtwat ära kasutada „seaduslikke teid“ töölise seisukorra tõstmiseks. Kõige selle juures tuleb alati meeles neid hõigata teeneid, mida sotsid on teinud eriti tööliseklassile.

Nüüd on aga sotsid ilma miski nähtawa põhjuseta walitsuse tolmua oma jalgadelt pühkinud. Poliitiline seisukord on praegu seesama, nagu märtsikuul, kuna walitsusest osawõtmist nii tähtsaks peeti, et lubati „oma senise taktika ümberhindamist ilma leinata ja kahtluseta toimetada“. Miks siis nüüd nii ootamata tahetakse „kodanluse käsi wabaks jätta“?

Meie oleme alati sotsiaaldemokraate hinnanud kui kõige põhimõtteumaid tuulelippusid, kui eht wäikekodanlisi poliitilisi õnnekütte, kelle ainumaks ülesandeks on kodanliste erakondade kombel kõigi abinõudega walimistel omale hääli koguda, mis wõimaldaks neil „suure poliitika“ ajamise. Kus üks hüüdsõna enam ei tõmba, siis heidetakse see ilma pikema jututa kolikambri ja walitakse teine, mille abil loodetakse rohkem poolehoidu wõita. Ainult sellest seisukohast tuleb hinnata ka praegust sotside loobumist walitsusest.

Ajutise walitsuse ajal ajutasid need mehed ühes Pätsiga sõjakohuid ja komandantuure ning komisjaari-instituute, purustasid töölise organisatsioonid ja kiusasid taga töölise ajakirjandust. Kuid enne Asutawa Kogu walimist oli neil tarwis walitsusega oppositsiooni ajada, ennast hästi punasena näidata, walimistel wõita.

Asutawa Kogu ajal jatkasid sotsiaaldemokraatlikud ministrid kõige rahulikuma südamega ajutise walitsuse maaliitlikku poliitikat, ajutasid kodanlusele poliitilise nuuskimise ametid tsariaegiste ametnikkude juhatusel, wõtsid kõik oma jõu kokku, et töölise liikumisele ajustawat hoopu anda, lootes wastaste häwitamise järele ise perekneesteks jääda. Nad tõhkusid walitsuses olles täie teadmisega nii maa- kui linnatöölise poliitilisi ja majanduslikke seisukohhti, kindlustades selle ajemel kõige jõuga kodanluse omi.

*) Harwendus igal pool minu. K. S.

Kas arvavad nad nüüd, et tööliste liikumine tarvilisel määral nõrgestatud, kodanluse seisukord juba küllalt kindel oma kaitseliitude süsteemi ja sõjaväelise klike tõijasjalise võimu näol, et sotšid jälle tarvilikuks ja võimalikuks peavad omi käsi wabaks teha wastutusest, jälle ajutiselt punast wärwi esitama hakata, walimiste jaoks hingepüüdmiheks noota wälja heitma?

Mooramehed on oma suurema töö teinud, mooramehed wõivad nüüd minna! Küll mooramehed peale walimisi jälle tagasi tulewad kodanluse wastu isust kindlustama ja ennast Siioni müüridel paistma! Loodawad, et niisugune jant maailma lõpuni wõib kesta meie „tööliste erakonna“ poolt. . .

Tähenname siia juure, et meie sotšide walitusest lahkumisele ei saa anda miskiugust tähendus. Meile ja kogu Eesti töölisteklassile on täiesti ükspuhas, misugustest kodanlistest ja wäikekodanlistest rühmadest meie walitus on moodustatud, ükspuhas, kas seal sotšid istuvad, wõi mitte. Sotsiaaldemokraadid on enese oma wägitgedega töölisteklassi wastu walituses lõpulikult „suruks walitunud“, et nendega üleüldse enam rehkendada ei tule. Ka kodanluse silmis on nad juba ümarguseks nulliks muutunud, mida tarwitatakse weel ainult demokraatliku sõdina, mil arwatakse weel mõju olemat wäheteadlikkude tööliste silmis. Leitakse siiski, et sotšid oma „poliitilise seerumi ülesande“ hüljgawalt on täitnud, ent „seerum ei ole aga mitte keha ja organismi harilik toit“, „mooramees on oma kohuse täitnud ja ta wõib minna!“

Ning mooramehed lähewad!

Loodame, et Eesti töölisteklass nüüd lõpulikult juba wabanenud on sellest poliitilisest mädapaisest enda kehas, mille „sotsiaaldemokraatlik poliitika“ seal ajutiselt sünnitas!

K. S.

—o—

Klassiwõitlus sõjaringkonna kohtu ees.

30. juuni 1920 jääb üheks unustamata päewaks Eesti töölisteliikumise ajaloos: 34 proletaarlast seisid kodanlise riigi sõjaringkonnakohtu ees süülawal.

See ei olnud mingi juhuslik protsess, kuidagi kogemata üleskerkinud. Ei, see oli ainult üks pilt sellest klassiwõitluse järgust, mis Eestis juba üle pooleteise aasta käimas. Selles klassiwõitluses ei ole wõitjaks jäänud kodanlus paremaid proletaarlasti sisse ja wälja wõinud ja sealt edasi läkitanud Rahumäele ja Seamäerappa mitte ainult nende uste kaudu, kust läbi käitwad Tallinna kõrged sõjakohtunikud. Igas linnas, iga wäeosa juures on tõotanud sõjawäljakohtu, kes 19 kuud on weristanud Eesti proletaariaati, tema paremaid liigetest sadasid saates teise ilma, sadasid mattes wangikotta. Ja seal, kus kodanlise klassikohtu-ga midagi polnud peale hakata, otsustati küsimus weel lihtsamalt: kraest kinni ja seina ääre! Seda ei teinud mitte ainult mõni üksik kõrliotkaja, kodanline ohwitserike. Ei, seda teed tarwitas riigi keskwoim,

„demokraatliku“ riigi juhtiwad mehed. Sotsiaaldemokraatlikul siseministriil ei olnud tarwis enam mingit kohut, et ametjuhiste kongressilt ja wäljaspoolt seda 102 paremat proletaariaadi liiget wälja saata. Ja samuti ei olnud tarwis sõjakohutiki, et 26 paremat proletaarlast Isborski padrikus maha tappa.

Sõda oli kodanlusele ja tema sabarakkudele — Sotsidele — kõige paremaks katteks, mille taha warjati töörahwa wastu tarwitataw wägiwald. Sõjaga põhjendati surwet proletaariaadi wastu. Oeldi, et see surwe ka sõjaga lõpeb, vähemalt pehmeneb. Kuidas aga kelmid waletanud on, see on nüüd ka endistele kergeusklikkudele selge.

Sõja lõpust — Tartu rahust — saab warsti pool aastat mööda. Kus on aga surwe, mis lõppenud on? Kus on surwe, mida vähemalt pehmendatudki? Seda ei ole. On ainult edasikestew surwe, mis sama teraw kui kodusõja päiwil. — Märtsis, aprillis, mais teewad sõjakohtud endiselt hulgalisi surmaotsusi tööliste eludele. Sõjaseadus kestab endiselt edasi. Endiselt kiusatakse taga tööliste organisatsioonide, ei lubata neil koosolekuid korraldada, wangistatakse nende tegejasi j. n. e.

Ainult niipalju on seisukord muutunud, et surwe organiseerimise eesotsas ei seisa enam wägede ülemjuhataja staab ega sõjaministeerium, waid selle juhtimine on läinud siseministeeriumi kätte. 1. maist töötab siseministri all kaitsepolitsei ehk tsaariaegse nimetusega sandarmiwalitus. Sellega astus surwekorraldus rahuaegsele jalale. Uus sandarmiwalitus on määratud kestwaks kodanlise korra kaitsjaks.

Kuidas see kaitsepolitsei oma ülesandeid täidab, seda näitab üliselgelt 34 töölise protsess Tallinna sõjaringkonnakohtus 30. juunil s. a. Selle protsessi organiseerimine oli kaitsepolitsei esimene eksam.

Agarust neil meestel ei ole nähtawasti puudunud. Kõik „paremad“ nuuskurid tsaariajast ja hiljemast sünnitusest on sinna omad jõud „isamaa altarile“ hõbeseekli eest tarwitada annud. „Juhtiwate“ jõudude hulgas näeme seal endist kindralstaabi teadete-osakonna ülema abi alamkapten Weemi, endist salapolitseinikku, okkupatsiooniwõimude teenistuses olnud Purit, „kõige suuremat prowokaatori Eestis — Warfolumejewi, sotsiaaldemokraatliku siseministri salaagenti, endist tsaariaegist „tegelast“ Orlot jne. jne. Ja agaralt on need „isamaa kaitsjad“ oma uue asutuse tegewuse esimesel kahel kuul oma jõude pingutanud, oma „töö“ esimese wilja — 34 töölise protsessi on nad juba lõpule wõinud. Kuid see ei ole weel kõik. Weel suurem hulk töölisi, kaitsepolitsei poolt wangistatud, istuwad wangikodades ja ootawad sõjakohut.

Kuidas aga kaitsepolitsei oma esimest sünnitust „kaswatas“, see on väga iseloomuline ja ei jae tsaariaegsete sandarmite tööst põrmugi taha, waid tikub ettegi. Laseme kohtus ettetoodud üksikasjadel kõnelda. Kaebalused seletasid kohtus:

Leito: Olin waewatud, lubati lahti lasta, kui alla kirjutata.

Ahwen: Mind pandi wägisi neljale lehele alla kirjutama.

Berlok: Olekuulamisel löödi mind kolm korda käega. Kaks korda wastu nägu.

Morgenson, Ida: Mind sunniti ähwardustega protokollile alla kirjutama.

Morgenson, Elfriede: Protokollile sunniti alla kirjutama.

Kuppak: Protokollile ette ei loetud, sunniti alla kirjutama.

Kamp: Rewolwer pandi nina alla, ähwardati esiteks, pärast meelitati rahaga.

Millegi kõnelewad need tunnistused? — Wägistamisest. Piik rida kaebeluseid astub üles ja seletab, kuidas neid salapolitsei urgastes sunniti tunnistusi andma. Ja kui lihtsad ähwardused ei mõjunud, siis löödi wastu nägu ehk wõeti rewolwer wälja: „Kirjuta alla!“ Nii toimetatakse demokraatliku wabariigi sotsiaaldemokraatliku sisetministri ajal töötawas kaitsepolitseis.

Kuid mitte ainult ähwarduste ja wägijallaga ei tehtud seda „kommunistide protsessi“ — kaitsepolitseis esimest eksami. Nagu see harilik sandarmiwalitsusele, wõeti appi ka prowokatsioon. Ja seal kerkis päewakorraks see Tammerik. Tema „tunnistuste“ peal põhjenes väga palju. Ta oli ise üks tegewam „kommunist“. Kuid parajal silmapilgul kaob see Tammerik. Ülemnuuskur Puri seletab: Tammerikul läinud korda „ära põgeneda“, sest et „wähe inimest wanitaks olnud“. Nelj kohtualust aga tõendawad: Puri seletanud, et ta Tammeriku „ausõna peale“ wabaks lasknud. Ainult imew laps ei saa aru, milles siin asi tõepoolest seisab.

Kaitsepolitsei andis oma esimese eksami. Wiletsasti tegi ta selle. Oma „Tammeriku“ oli ta halwasti lawastanud. 21 inimesele ei leitud „süüdi“. Kuid kodanlusele pole tarwis nuriseda: kaks paremat proletaarlast mõistis kodanluse sõjakohus surma, 12 sunniti tööle. „Isamaa“ wõib jälle rahulikult hingata. Nuuskurid olid hõbeseelikult eest proletaarlasti müünud.

H. K.

—o—

„Seerumist“ Eesti kodanluse kōdunewas kehas.

K. Freiberg.

I.

Ärewus kodanlaste ridades.

Kui ilus idüll oli küll Eesti demokraatlik wabariik edumeelse kodanluse silmis! Sjunati wahel küll ka ühe osa poolt seda „sotsialistlikku“ walitsust, kes „eraalgatus“ tarwilisel määral ei austawat, „sotsialistlikku“ enamust Asutawas Kogus, kes liig kõreda maa-seaduse olewat septsenud, ent kogu see sjunamine oli nii „hea mehe poolest“, nii moodupärast, enam tõsiste maaliitlaste tõsikodanlise südametunnistuse rahustamiseks. Muudu oldi poliitiliste rühmitustega üsna rahul. Mis sa weel tahad! Asutawas Kogus on kenakene kodanline tsentrum rahwa- ja tööerakonna näol, kelle eesmärgiks olewat „kõigi rahwaklasside“ ja kogu „töötawa rahwa“ ühiste ümbrüldiste huwide kaitse-

mine, wõitlus „kõitsaste“ klassihuwide, klassiwõitluse wastu, peale selle on seal weel „kõige suurem erakond“, „töölise erakond“, kes küll kogu rahwa huwisid ei poolustawat, kuid kelle selja taga selle eest seiswat terwe lüna proletariaat, see kõige rahutum element selles kodanluse idüllis, mis sennigi mitte wähe peawalu ei ole sünnitanud „kogu rahwa“ kasudele. Noh, karta ei olud siiski mitte midagi, sest see „töölise erakond“ ei olud mitte mõni kommunistide wõi sotsjalistide-rewolutsionääride erakond, kelle ülesandeks oleks „rewolutsiooni kuulutada“, waid need olid „riiklikult mõtlejad“ sotsiaaldemokraatlikule „teeneid Eesti iseseiswuse wõitluses“ sti kodanlus sugugi wäikeseks ei saawat pidada. Igatahes, „linna-proletariaadi eestwõitleja“ sotsiaaldemokraatlik partei kaitseb nii kohusefruult eraomanduse Sijoni müürisid, et kodanlusele talle midagi ette heita ei olud. Walitsuses ei teadnud koalitsioonilised rühmad sagedasti isegi mitte, mis neid õieti teineteisest lahutab, alles Asutawas Kogus, kus need neetud walijad wõiwad oma „walituid“ kontrolleerida, ilmusid wahel „terawad“ lahkuminekud, mis pidid walijate poolehojdu ka edaspidiseks ajaks kindlustama. Kuid ainult parteilises ajakirjanduses esinesid rühmad wahetewahel sõnaliselt teineteise wõrwaenlastena!

Kodanlastele erakondadele tegi ainult üks wõimalus peawalu: mis siis saab, kui „linna- ja maaproletariaadi kandwamad kihid“ sotsidele lõpulikult hundipassi annawad, kui wiimased töölise hulgas wiimase mõju kaotawad, nii et naljakas oleks weel rääkida „kõigi rahwakihide koalitsioonist“? Hādaohtu mārगत juba warakult, kuid ometi pigistati teine silm kinni ja tehti sarnane nägu, nagu oleks sotsid ikka „ainuke-seks tõsiseks töölise erakonnaks“. Meie mäletame, kuidas kodanline ajakirjandus sotside liüasaamise I. ametiühisuste kongressil oma armuliku kaitse alla wõttis. Kongressil olud sotsid ainult kunstlikul teel wāhemuses, kongress olud wõltsitud, kakskümmend tuhat „tõsist proletaarlast“ olla ukse taha jāetud jne. Taheti uskuma panna, et kõigest liüasaamisest hoolimata sotsiaaldemokraadid töörahvast edustawad. Oppositsiooni kaswamise ārahojdmiseks suluti s.-r. „Töörahwā Wõitlus“ jāadawalt, ilma et luba oleks antud uue päewalehe kāmāpanekuks. Wastane oli walitma sunnitud ja kõik trumbid antud sotsiaaldemokraatide kätte, kelle õladel lasus suur „sisemise selgitamise töö“ („Pāewal.“ nr. 160, 1919).

Hiljem tekkis ometi ārewus kodanluse ridades.

„Pahempool“, mida loodeti demokraatliku surwe ja sotsiaaldemokraatide abil „wālja süüa“, ei jāanud ometi sugugi nõrgemaks, waid kaswas alatasa, kuigi see kaswamine otsekohe silma ei paistnud. Sotsjalistide-rewolutsionääride poolehojdu kaswas lajalistes māsedes iga päewaga, hoolimata sellest, et kodanlus ammu unistas sellest weetlewalt ilusast ajast, kuna see partei enam „awalikult ei esineks“. Peaie partei V kongressil, kus otsuseks tehti sotsiaaldemokraatidest lahu lõõnud pahema tiijwaga ühineda üheks iseseiswaks Sotsialistlikuks Töölise Parteiaks, hādaldas „Postimehes“ tuntud A. J., et „āärmine pahempool ennast ligutama“ hakkawat. Juhitakse tähelepānu ametiühit-

suste koosolekul wastuwõetud „käremeelse“ resolutsiooni peale, kästakse silmi lahti hoida eelseiswa 1. mai meeleawalduse puhul, soowitatakse kuulsal Hellatil jälle „kindlat kätt“ tarwitada: „Walitsew wõim, mis teatawasti sjseministeeriumi kaudu walitsussotsialistide käes on, peaks sellega uue rühma (iseseiswate) tegewust, iseäranis eelseiswate meeleawalduste puhul 1. mail, terawasti silmas pidama...“ („Postim.“ nr. 112, 28.IV.1920). Paar päewa hiljem kirjutab seesama „Postimees“ „Töö ja Wõitluse“ esimest nummert arwustades, et Asutaw Kogu peaks selle ajalehe väljaandja ning wastutawa toimetaja kohta kindla seisukoha wõtma: „Tahaks näha, missuguse seisukoha wõtab As. Kogu oma kahe liikme kohta, kes tunnistawad seadusandlikku kogu ainult nii palju, kui palju see on abinõuks nende paremate wõitlustingimiste loomiseks, kas ei peaks tema mitte ütleva: ... Kui kaua saad sina, Katilina, kurjasti tarwitama meie kannatust!“ („Post.“ nr. 115).

1. mai meeleawalduse puhul Tallinnas, mis oli õieti sotsiaaldemokraatidele wiimaseks surmahoobiks, püüab kodanline ajakirjandus jälle sotside walusatele haawadele terwestegewat balsami määrda ja neid ühes sellega mõõdukusele manitseda. Sotsid olla ette näinud, et rongikäigust osawõtjate arw wäike saawat olema, sellepärast olewat nad sellest ettevaatlikult eemale jäänud, et mitte „rahwa naeru alla“ sattuda. Pealegi olla ka sotsiaaldemokraadid arusaamisele jõudnud, et „klassiwõitluse süwendamine“ enam päewahüüdsõnaks ei wõi olla, „ka järjekindlad sotsialistlikud mõtlejad tunnewad ära, kuhu see igaewne klassiwõitlus wiib: nimelt proletariaadi enamliise diktatuurile“. („Post.“ nr. 116.) Ja kahjatseda sotsidel ei olewat põhjust: „Postimees“ laseb enesele Tallinnast „kuulutada“, et meeleawaldus täiesti nurja läinud, ainult „paar wabrikut“ olla „omad esitajad lippudega wälja saatnud“, olla ainult „wäikene salgakene õiguslikke enamlasti lippudega „Russalka“ samba juures demonstreerinud.“ Meeleawaldus kujunenud „kogu töölisteklasi“ häälekandja „Waba Maa“ järele „wäikese kildkonna kõige harilikumaks (!?) rongikäiguks punaste lippudega ja demagoogiliste kõnedega“. Oligugi, et meeleawaldus kodanliste kuulduste järele nii haledasti olewat läbi kukkunud, awaldawad ometi kõik ajalehed pikemaid kirjeldusi ja sapilisi ning hoiatawaid juhtkirju sel puhul. Miks sellest nii palju kirjutada, mida olemaski ei ole? Küll ikka wist meeleawalduse kordaminek oli koguni teistsugune, kui kodanlased oleksid soowinud, mis nii ohtralt wälja kutsus meelegibedust iseseiswate wastu ja kaastunde awalusi sotsiaaldemokraatidele! Kodanlaste ärewus kaswas.

Maatööliste kongressi ootasid kõik kodanlised erakonnad suure rahulolemisega. Nad olid kindlad, et seal sotsiaaldemokraatidel rõhuw enamus saab olema, mis sotside ägedat kihutustööd enne kongressi arwesse wõttes ka loomulik oleks olnud. Ent kõigest hoolimata ardsid maatöölised koguni teistsuguse otsuse.

Selle tagajärjel leiab „Waba Maa“, et kongress olewat alanud „lihtsalt kõige inetuma ja wastikuma

demagoogiaga“, kuna „kongressi kokkukutsujate (sotside) auks peab ütleva, et (see) mitte nende poolt ei sündinud“. Iseseiswate sotsialistide wõit kongressil oli kodanlusele suureks hädaohuks ja „Waba Maa“ teatab, et „iga ausa kodaniku kohus on tähelepanekut selle hädaohu peale pöörata ja hoiatawalt häält tõsta“ (nr. 103).

Sotsiaaldemokraatide kaotuse puhul wõtab ka „Postimees“ sõna ja walab pisaraid, et „poliitilisel wähe arenenud publikumi keskel „iseseiswatele“ korda läks wõitu saada.“ „Postimehele“ jääb ainult see kahtlase wäärtusega loetus, et „sellest ei tule järeldada, et nende (iseseiswate) taga maatööliste enamus seisab“. Sest „iseseiswate sotsialistidega wõiwad kaasa minna ainult need, kes silmapilgule elada tahawad, kes ainult saada ja „üle wõtta“ tahawad ja kel usk puudub enese loomisjõusse. Riiklikku elu elada tahtew rahwas ei saa ega wõi omaks wõtta iseseiswate sotsialistide sihte ega taktikat, ega käest anda wäärtusi, mille saawutamiseks nii palju walu ja waewa nähtud“. Sotsiaaldemokraatide sihid ja taktika, noh „see on koguni teine asi!

Ka „Waba Maa“ leiab, et „pole weel katki midagi“. Kongressil olla wõitjaks jäänud sotsiaaldemokraadid ja isegi tööerakondlik põllutöömõnister olla kongressi päewakangelaseks saanud. Mis sa weel tahad? Ent nii „Postimehe“ kui ka „Waba Maa“ kirjutuste närwilikust toonist ning sonimisest sotside „sisulisest wõidust“ paistab üsna selgesti wälja, et kõigest hoolimata õige paljugi katki on, mis küll põhjust annab ärewaks saada. Sotsiaaldemokraadid, need Eesti kodanluse „head lapsed“ ähwardasid oma wiimast mõju kaotada ka maatööliste hulgas, kuna kodanlastele ammu selge oli, et linnaatööliste hulgas neil enam midagi ütlemist ei olnud! Kodanlus on küllalt arusaaja, et sellest nähtusest kõiki tarwilikke järeldusi teha.

II.

Head lapsed.

Häid lapsi kaswatatakse armuga ja hirmuga.

Ka Eesti kodanlus, iseäranis parempoolne „Päewalehe“ ja „Postimehe“ ümber kogunud ringkonnad ei wäsi armuawaldusi ja meelitusõnu ütlemast „riiklikult mõtlejatele“ sotsiaaldemokraatidele, neid tööliste eeskujuks seadmast, kuna ei unustata neid ka ikka ning alati mõõdukusele manitseda. Kui äga „head lapsed“ julgewad manitsmistest hoolimata pahurat nägugi näidata, siis wõetakse wähe teistsugused abinõud tarwitusele, kõrwaldatakse mittesoowitawaid ministrid, tehakse walitsuse kriise, kawatsetakse riigipöreffki, kui selleks paras silmapilk näib kätte jõudwat, igal juhtumisel kogutakse jõudusid. Ja nende hirmuabinõude mõju on alati suurepärane: sotsiaaldemokraatlikud lapsed jääwad silmapilk rahule, nii et witsahirmu ei tule tarwitusele wõtta.

Peale Asutawa Kogu walimisi kirjutab „Waba Maa“ suure rahulolemisega, et „esimesele kohale on saanud nr. 2, kuid see kaks, kes praegu walitsuseohjad oma kätte wõtawad, ei ole mitte Wene laastaw häwitamisewaim, waid Lääne-Euroopa ilmega ditsiplineeritud sotsialism“ (11.IV.1919). „Päewaleht“ kirjutab mitmes numbris järgemööda sotside taktikast

ja soovitab samuti „Lääne-Euroopa ilmega“, kõige pealt aga Saksa enamussotsialistidest eekuju võtta. Eesti wabariik olewat nimelt warsti kraawis, kui „poolpimedatele, määratsewatele sotsiaalrewolutsionääridele“ wähegi tegewuswabadust jätta. Soowitatakse kindlasti Noske poliitika „süwendamist“ Eesti sotside poolt. „Kaugelt suurem osa Saksa sotsiaaldemokraatide, eesotsas tublid juhid, wõitlewad määratsemise poliitika vastu suure wahwusega... Meie peame inestama seda kindlust, millega need mehed senni kõigile kjusatustele vastu on pannud, millega nad senni oma kohust on täitnud... Põnewusega jääme ootama, kas Eesti sotsiaaldemokraatia juhtidel julgust ja jõudu on sedasama teed walida,“ lõpetab „Päewalehe“ juhtkirjanik lootusrikkalt oma artikli (nr. 85). Paar päewa hiljem tsiteeritakse „Sotsist“ sotsiaaldemokraatide tegewuskawa, leides, et see Saksa enamussotsialistide programm olewatki. Terwitatakse sotside sotsiaalreformismi ja soowitatakse weel kord Saksa scheidemanni: „Saksa enamussotsialist on riiklikene olewus ja meie omadel, kuigi nad walimistel suure enamuse saanud, läheb weel hulk aega tarwis, enne kui nad neile järele jõuawad.“ („Päew.“ nr. 88.) Kuna „Päewaleht“ weel isalikkudele õpetust jagab „headele lastele“, siis rõhutab A. J. „Postimehes“ kategooriliselt ja kindlalt, et Asutaw Kogu kodanluse ning sotside koostöötamise alusel küllalt töowõimuline saawat. Leitakse koguni, et sotsiaaldemokraatide ja rahwaerakondlaste wahel ei olewatki tõsisemaid lahkuminekuid. „... Meie ei tarwitse enesele oma sotsiaaldemokraatiat ja tõsist edulist kodanlust tingimata wastolulisena ette kujutada. Meie sotsiaaldemokraatide erakond on oma sijamaales ülesehitawas tegewuses, nimelt kui tema esitajad walitsusest osa wõtsid, ennast niimeti kui positiivne tegur riigielus üles näidanud... Teiselt poolt peame oma rahwaerakonda küllalt niipalju riigitargaks ja edumeelseks, et tema elulistele uuendustele mitte sellepärast vastu seisma ei hakka, et need sotsialistide poolt tulewad ja et need uuendused sotsialistliku iseloomuga on. Just ümberpööratud: tõsised sotsialistlikud uuendused seisawad rahwaerakonna eeskawas ja erakond tahab neid tõsiselt elus läbi wita.

„Rewisionistlikul alusel seisew sotsiaaldemokraatia ja tõsine kodanlik reformerite erakond peaksid wõima maal, mis mitte weel kapitalistlikku ajajärku läbi elanud ei ole, esialgu tegelikult väga hästi ühes töötada, kui mitte edenewat erakonna ebajumalat kõige pealt troonile ei tõsteta, waid Eesti wabaduse ja iseseiswuse kindlustamine kõige pealt eesriimas seisab.

„Nii on väga wõimalik, et sotsiaaldemokraatid ja rahwaerakondlased Asutawas Kogus paljudes asjades õitse ja ilma waheerakonnata koos töötama saawad.“ („Postim.“ nr. 77.)

Neis sõnus ei puudu siigawam tõde. Meie oleme näinud, et niisugune on Eesti wabariigi „ajaloofilosoofia“ walitsewate erakondade koalitsiooni poolest.

Sotsiaaldemokraatide „sotsialism“ on muutunud nii „distsiplineerituks“, et A. J. rahulise südamega võib rahwaerakonda selles mõttes — sotsialistlikuks erakonnaks nimetada! Ja rühmade koostöötamine walitsuse Siioni müüride taga õigustab seda täiel määral.

Sotsiaaldemokraatid hüüawad ju igal luultsanargal, et nemad sotsialismi teostamisest midagi teada ei taha: „Mis meil Eestis praegu päewakorral seisab, see ei ole mitte weel sotsialistliku korra sisseadmine, waid pärisorjuslik-parunliku korra jäätise ärakoristamine ja waba demokraatliku korra maksmapanek.“ Sotsiaaldemokraatid ei näe oma ülesannet praegusel silmapilgul mitte milgi tingimisel wõitluses kapitalismi aluste vastu, sotsialistlikkude idude istutamises ja kasvatamises pragunenud wana ilmakorra waremetele, waid wastupidi, just kapitalismi hoidmises ja kaitsmises kõigi waenlaste eest, tema kõige jõuga kaasatöötamises. „Mida kiiremalt tööstus ja kaubandus Eestis edenema hakkawad, seda rutem läheneb sotsialismusele, seda rutem kaswab suur-tööstuslik proletariaat ja seda kergem on temal oma elujärje parandamise eest wõidelda ja ennast organiseerida.“ See on punkt, mis tõsiasjaliselt kaotab iga põhimõttelise ja tegelise wahe sotsiaaldemokraatide ning kodanlaste wahel. Kui tahetakse puhtsüühihisel teel, kapitalismile kaasaaitamise kaudu, igasugusest aktiivsest wõitlusest eemale hoides sotsialismi jõuda, siis ei wõi ühelgi arusaajal kodanlasel midagi ütlemist olla sarnaste „ilusate“ unistuste vastu. See loob täiesti järjekindlalt ühise wäerinna — pahempooliste „määratsejate tööliste“, rewolutsiooniliste sotsialistide vastu, kelle suhe kapitalismisse hoopis teistsugune.

Ning seda teoreetilist ja praktilist seisukohta ei jätta kodanlus hindamata. „Päewaleht“ (Eesti suur-töösturite häälekandja!) tuletab ikka ja alati meele, et „ei tohi ... ära unustada, missugused teened meie sotsiaaldemokraatidel nii meie wälises kui ka sisemises elus on“. Eestikätt midudugi sisemises. „Päewaleht“ juhib tähelepanekut „ilhe väga tähtsa teguri peale, et meil ühine sisemine poliitiline wäerind wõitluses Wene enamlaste vastu loodud on, ... kui ka asjaolu peale, et meie sotsiaaldemokraatlik erakond isamaaline, patriootiline on, kes selle juures weel selge ja kindla seisukoha niihästi wäljastpoolt meile kallaletungiwä, kui ka sisemise enamlaste vastu wõtnud oli ja sellel seisukohal weel praegugi püsib... Ja siis meie sotsiaaldemokraatide sisemise selgitamise töö. Eesti proletariaati demokraatlikus sihtis kaswatada, temale õiged sihtjooned kätte näidata ja „õnnetoowast enamlusest“ eemale hoida, see peab meie sotsiaaldemokraatia õladele jääma“. See olla iseäranis tähtis siis, kui suurtükid waukiwad, kui raskem on „demokraatlikus riigis“ ilma „riigikaitse“ kateta tööliste liikumist weriselt maha suruda. Küsitakse, mis siis saab, kui „miljonitega käima pandud kihutustöö (1) kaela saadetakse ja kui meil siis mitte sellele ühist poliitilist sisemist wäerinda vastu seada ei ole?“ Sotside seisukord „õigete sihtjoonte kättenäitamise“ suhtes olla raske küll, sellepärast tuleks kodanlastel katsuma head wahetorda nendega alal hoida: „Kindel on aga, et ta (sotsiaaldemokraatia) neid ülesandeid siis mitte täita ei suudaks ja neid ülesandeid niimõõsi täidaks, nagu see riikliselt mitte soowitaw ei ole, kui Eesti sotsiaaldemokraatia wastasrinda surutakse.“ Meelitusseks toonitatakse lõpuks weel kord, et kuigi

„Eesti sotsiaaldemokraatia tegusid oleme sagedasti ja wahel terawasti arwustanud“, seõ siiski ei tohtiwat takistuseks olla „seda wälja tõstmast, mis ... Eesti sotsiaaldemokraatia erakonna juures positiivselt ja riikliselt kasulik on.“ Nõi kirjutas „Päewaleht“ läinud aasta augustikuu algul.

Kuu aega hiljem täitsid sotsid „oma õladele jäänud“ ülesande „hüljgawalt“. Pagari uulitsa wõimude kaasabil „nähtasid“ nad were ja rauaga Eesti proletariaadile „õigeid sihtjooni“, nagu see „riikliselt soovitatav“... Ega head lapsed kiitusest jälle ilma ei jäänud!

Siseministri „salaloomulikku otsust“ ei jõua kodanlased küllalt kiita, selle üle imestada. Hellati kõne järele Asutawas Kogus jääb „Tallinna Teataja“ koguini rahulikuks, sest et „meil sisemise korra kaitsmine tugewates kätes on, kes kiirelt ja otsustawalt talitab.“ „Postimees“ naelutab oma weergudele päris õieti kiitmi, et kongressi laialisaatmine ei sündinud mitte — „riigikaitse“ huwidest, waid „heade laste“ poliitiliste wastaste lõpuliku „surnukslõõmise“ pärast, mille üle „Postimees“ ise wäga suurt headmeelt tunneb: „Sotsiaaldemokraatide seisukohalt waadates oli seesugune wäljasaatmise põhjendus tõesti õiglasest südamest tulnud, sest es-erid oma telgitaguste fraaditõmbajate Kingisseppadega olid, nagu igauks näha wõis, päris tüütawaks kolgiks meie enamussotsialistide jalus“. Tarwis oli seda „kolki“ kahjutuks teha. Ent ei wõidud „kahewahale jääda, et eelseisew kongress meeleheitlikuks jõukatsumiseks muutub meie riigimõtteliste ja riigilõhkujate (kodanluse wastaste!) sotside wahel.“ Mis pidi siis ette wõetama, kui „riigimõttelised“ kongressil wähemusse jääwad? Wastus lühne: „K. As'i ähwardustest kõmisesw juhtkiri „Sotsiaaldemokraadi“ kongressi eelõhtul, kus pahempoolseid seltsimehi wiimast korda arukusele ja mõistusele manitsei, andis mõista, et meie walitsuse tüüriil seisew erakond mitte Kerenskit ei tahtnud mängida“. Kongress muutus „riigimõtteliste“ armetuks lüüasaamiseks ning tagajärg: „Meie sotsiaaldemokraadid on riigimõttele truuks jäädes järjekindlalt talitunud.“ „Postimees“ usub kindlasti, et ka edaspidi tööliste liikumist samasuguste abinõudega maha surutakse: „Loodame, et selle tarwiliku õhupuhastuse järele järjekindlalt edasi minnakse ja iga katset, sõnawabadust wägitwalla wäljakutumiseks tarwitada, maha surutakse.“ „Postimees“ näeb üsna õieti, et Hellati ähwardus paremale poole oli ainult odaw demagoogiline käelõigutus, millele jalgi tegusid ei wõi järgneda: „Maalõitlaste närwilikkus näib asjata olewat. Meie kainelt mõtlejad sotsid mõistawad juba seda wahet lõhnata, mis on wäikese tähendusega kuulujutu wahel (kas maalõitlased ainult kuulujutte laotasid?) ja resolutsiooni wahel, mis üles kutsub seda korda kukutama, mille ülesehitamisel ja rajamisel maalõitlane Päts wundamendi müürissepak oli“ („Postimees“, 191). Maalõidu waim elab sotsiaaldemokraatide „kindla käe“ toetusel edasi, sest see on ju tõsiskodanline waim, mille kaitsmine sotside õpetuse järele ainuke õige tee olewat — sotsialismi juure...

Kodanlased kaswatasid sotsisid armu abil, kuid

tarwilisel korral ei jätanud nad ka hirmu andmast.

A. Rej oli kord ettewaatamatalt Soome kodanluse hirmutegusid hukka mõistnud. Tagajärg oli, et Rej pidi jalamaid walitsusest lahkuma. Sotsid neelasid rahulikult selle mõruda pilli alla. Oinas-Kingissepa skandaalil puhul tehti selleaegsele siseministrile Oinasele suur tuli alla. Ent seekord löid sotsid alguses sarwed wastu, seletada piüdes, nagu oleks nende Oinas kõigiti korrektselt talitunud. Kodanlased olid aga teisel arwamisel: „Mõistlik mees oleks tema asemel seisukorrast nüüd otsekohe õige järelduse teinud, s. o. ameti maha pannud.“ Selle asemel aga — „sotsiaaldemokraatlik partei wõtab tema oma kaitse alla ja tunnistab, et hra Oinas partei walitusel ja kaasteadmisel on toimetanud.“ Manitsetakse: „Riiklisest küpsusest ei ännaks niisugune „seisukoht“ igatahes mitte tunnistust, näitaks aga küll, et meie sotsialistid ikka weel oma küla kirikutorni kõige kõrgemaks, oma partei huwisid riiklistest huwidest tähtsamateks peawad“ („Tallinna Teataja“ 148, 18.VII.19).

Tagajärg oli see, et sotsid ruttasid oma „riiklikku küpsust“ näitama ja tõid Oinase ohwriks. Oina ohwrid on armsad Issanda ja Eesti kodanluse meelest...

Ohwreid toodi ka edaspidi, kui kodanlus wahegi seda nõudis ehk rahwaerakond walitsuse kriise tegi ja parempoolne kodanlus mõõka hakkas näitama „demokraatiale“. Tehti kompensatsioon kuulsa maaseaduse elluwõimise asjus, oldi rahul kahe ministri kohaga, kui rahwaerakond omale kuut nõudis. „Hirm“ ei ole teinekord mitte just halb kaswatuswahend...

Ent see kodanluse piinlik hool sotsiaaldemokraatide heade laste kaswutamises ilmub peaaesjalikult läinud aasta kestel, kuna hiljemalt ta üsna hoolimatuks ja jämedaks on muutunud sotside wastu. Selle nähtuse põhjustest kõneleme allpool.

—0—

Toitlusküsimusest.

Et elada, tarwitab inimene igapäew teatava hulga toiduaineid ära. Teadlaste poolt on kindlaks tehtud, kui suure hulga toiduaineid inimene keskmiselt ööpäewa jooksul tarwitab, et harilikus terwislikes seisukorras püsida. Inimene, kes midagi ei tee, wõib wäheha toiduainete hulgaga läbi saada, kui raske töö tegija. Jõusunnitamiseks, mida töötamisel tarwis, kulub teatud hulk toiduaineid ära. Just niisama nagu aurukatelt kiitma peab, et ta tõõtaks, peab inimest kiitma, et ta elada ja tööd teha wõiks.

Ilmasõja kestes on toitlusküsimus äärmiselt terawaks läinud. Toiduainete toodang on sõja tagajärjel palju wähenenud. Suured rahwahulgad ei saa kaugeleki seda toiduainete alammäära, mis korralikuks eluülespidamisekeeke ja töötamiseks ära kuluks. Töölised nälgivad. Sellega on ka seletataw töowäljakuse langemine sõja kestes, ja wõime tähele panna, et töowäljakuse langemine kõige kaugemale on läinud neis maades, kus walitsemas kõige suurem toiduainete puudus.

Töölised saawad oma eluülespidamise tarbed palgast — tasust, mis kapitalist neile tööjõu eest annab,

Kapitalistide, ettevõtjate, ülem mure on alati olnud võimalikult väiksest tasu maksta töölistele tööjõu eest, sest mida odavam tööjõud, seda kasulikum ettevõtjale. Wärske tööjõu muretsemine ja alahoidmine kapitalistile muret ei tee: tööliste eluaalhooldmise instinkt ja sigitamise tung hoolitseb selle eest, et tööjõust kunagi puudus ei tule. Ikka ja jälle on sunnitud töölistel oma tööjõudu kapitalistile müüma, ja nende vähem korraldatud töölistel, seda rohkem läheb korra kapitalistidel palka alla suruda, naisi ja alaealisi tööle sundides. Ainult wisa, pikalise wõitluse järele on suutnud töölisteklass omale paremaid elamistingimusi kätte saada.

Kui enne ilmasõda oli toiduaineid praeguse ajaga võrreldes külluses, siis wõisid töölistel oma tööjõu eest saadud tasuga, teisi elutarbeid kitsendades, vähemalt nii suure hulga toiduaineid muretseda, et tööjõud tarwikel kõrgusel wõis püsida, nii palju kui see toitmise ararippuw oli. Praegused olud toiduainete saamise suhtes on lugemata põhjustel hoopis teised kui enne sõda. Praegu ei saa tootlusküsimuses harilikude äegade rada käia. Siit järeldusi tehes peaks ka ettevõtjad aru saama, et nende endi huwides tööliste palgaolude lahendamisel tuleb silmas pidada praeguste äegade iseäraldusi.

Wiiimate kuude kestes, tööliste ja ettevõtjate wahel palga asjus ettetulnud konfliktide lahendamisel, on ettevõtjad ja kodanline walitsus jälle, harilikkuude äegade radu sammudes, näidanud oma saamatust, tahtmatust majandusliku elu juhtimises terwenemise poole.

Minewal aastal maksmapandud palgamäär ei wõinud algusest peale elutarbeainete hinnale. Töölistel pöörasid mitmel puhul ettepanekutega ja nõudmistega uute palgatingimiste maksmapanemiseks ettevõtjate ja walitsuse poole. Pandi üksikutes tööharudes osalised streigid toime. Wiiimasel ajal läks asi juba otse wäljakannatamataks. Perekonnaga töölistel ei jatkunud palgast enam toidunaturkese ostmiseks, rääkimata teiste tarbete täitmise eest. Nagu kõigil teada, esinesid tööliste esitajad ühise palganõudmisega walitsuse ja ettevõtjate ees. Silmas pidades alalist rahakursi lange mist ja tarbeainete hinna tõusu, olid töölistel walmis palka tarbeainetega ehk tarbeainetele wastawas turuhinnas wastu wõtma. Ette tuues tööliste elamistarbete miinimum kuu kohta, tuli **päewapalgaks selleaegsete** turuhindade juures 153 marka pennidega. Tartus wõeti päewaapiga aluseks, praegusel ajal kõige reaalsema wäärtuse, rukkii puuda hind. Ettevõtjad wastasid lo kautiga, ettevõtete kinni panemisega. Herrad ettevõtjad arwasid majandusliku elu tõstmiseks kasulikumaks walmistamist seisma jätta, ootama jäädes, kunni nälginud töölistel oma poolikut tööjõudu tulewad pak kuma!

Selsamal seisukohal olid nähtawasti ka Tallinna ettevõtjad ja walitsus, kes eslotsa nõudmistele wastu ükskõikseks jäid. Alles kui kindla nõudmisega esi nedi, täitmata jätmise korral wiiimast wõitlusabinõu, streiki, tarwitusele wõtta lubades, asuti läbirääkimis te, ühtlasi tööliste esitajaid kohtuliku wastutusele wõttes streigi ettebeatamise pärast! (streigi „waba dus“! G. P.). Ettevõtjatele ja walitsusele näis see

üks kõik, kas tööline saab toidetud ehk mitte. Egiptuse lihapottide juures istujad kodanlased on unustanud, et töötamiseks ka jõudu läheb, mida tööline toidust saab. Tööline ei ole weel niikaugele edenenud, et oma energia otsekohe päikeselt wõiks ammutada!

Meie kodanlised enesepiirajad (raswaga) tahaks nälgiwalt töölistel normaal-tööjõudu saada (looduse seaduse wastu — G. P.). Kus on siin ilus „inimese wääriiline ülespidamine“? Kus on kuulus „kes töö d teeb, peab ka sööma“. Meil teostatakse wastupidi.

Kui töölistel esinewad wiimase wõimaluseni mõ dukate toidunormide ettetoomisega, siis loetakse seda ülekohtuks, sest ainult lehmad peawad kodanliste tar kade aru järele teatud kindla hulga toitu saama — töölist nii kõrgele ei wõi seadida! Kuna tööliste poolt ettetoitud toidunormidest saab alammäärat ka jooriaid, mis tööline enese ja perekonna eluülewõitluseks ja töötamiseks tarwib. Wähema toiduainete hulga juu res jääb juba korraliku tööjõu produtseerimise küsi tawaks. Nii siis, töölistel, nõudes omale enam-wähem „inimesewääriilist ülespidamist“, kindlustawad sellega meie tööstusele alalise kindla tööjõu, ilma milleta loo mine wõimata on.

Ettevõtjad ja walitsus ainult räägiwad ülesehitawast tööst, oma tegewusega aga ainult edendawad majanduslikku lagunemist. Eraalgatusele, angeldami sele tahetakse ikka laiemaid piirsisid awada. Kas ar watakse sellega majandusliku elu langemist takistada?

Hiljuti ilmus ajalehtedes teade, et tootlusministeerium lähemas tulewikus likwideeritakse. Oigus küll, tootlusministeerium ei ole suutnud õige tähtsal mõõdul tootlusasja lahendada, mis peajaslikult aga üleüldise walitsuse tootluspoliitika arwesse tuleb kirjutada. Wõib olla antakse tootlusministeeriumi ülesanded mõne teise ministeeriumi alla wõi luuakse koguni warustusministeerium tootlusosakonnaga. Aga nagu mainitud lehe teatest silma paistis, arwatakse meie tootlusolud ja majanduslik seisukord nii hiilgaw olewat, et iga ko danik wabalt turult ostes tarwilise jao toiduaineid wõib muretseda. Siin peab pisut pikemalt peatama.

Kui walitsusel tõesti kindel kawatus on tootlus asja turu lahendada jätta, siis peaks temal paljude küsimuste peale wastused käes olema. Kõige pealt peab teadma, kui suur on kogu riigi wiljasaak käes olewal lõikuseaastal. Muidugi wõib walitsus, külwipinna suurust teades ja wiljade seisukorra kohta teateid kogudes, selle peale wastuse anda. Ei suuda aga kuidagi uskuda, et wiljasaak ennesõjaaegne oleks. Oige palju põldusid on, kus meie tähtsam leiwawili, rukis, kunstõnnikute puudusel alaliselt äpardab ja seda ka tänawu aastal. Kuna enne sõda pea üleüldiselt kunstõnnik rukkii juures tarwitusel oli, siis wõib oletada, et üleüldine rukkisaak ennesõjaaegsest vähem on, kui weel silmas pidada, et külwipind wähenenud on, missugust asjaolu mitmel pool olen wõinud tähele panna.

Kui meil wiljasaagi suuruse kohta wastus läes on, siis tekiwad teised küsimused. Kui wiljasaak wäiksem on ennesõjaaegsest, kus meil osa leiwawilja (nisujahud) wäljast sisse weeti, kuidas kawatseb siis walitsus wilja wabamüügil kõiki kodanikke rahuldawalt warustada? (Wist ühe osa nälgutamise eest. G. P.)

Angeldajate poolt kruwitakse hinnad siis wõimatu kõrgele, mis enesega üleüldise elukallinemise pöörase tõusu kaasa toob. Kas on meil nii suured väliswaluuta tagawarad, nii palju wäljaweo saadusi, et nende eest wäljastpoolt leiawilja nii palju sisse wedada wõib, et turg üle ujutatud saab, millega hangeldajaid alla andma sundida?

Oletame nüüd, et wiljasaak oleks ennesõjaaegne. Siiski ei saa veel tarwitajad wabamüügi korral tarwiliselt warustatud. Wiljaga hangeldamine läheb ikkagi kõwasti lahti. Juba praegu on üksikutel hangeldajatel tuhandete puudade wiisi rükist nisujahude vastu wahetamiseks. Wilja produtseerija ei taha heameelega paberi eest wilja ära anda, ennem wahetab tarbeasjade vastu — seega, nii enä teisiti, koguneb wili kaupmeeste-angeldajate kätte. Nende juurest leiab ta teed wiinapõletajate juure ja üle piiri, sest meid ümbritsewad riigid on wiljast tühjemad. Hingehinna eest lastakse angeldajate poolt wilja ka oma turule. Kes wõidab sellega, kui marga kurs angeldamisega ikka allapoole surutakse? Optimistlikud wabakaubanduse herrad walitsuses mõtlewad ka sarnasel korral wist wilja sissewega angeldajatega wõitlusesse astuda!

Meie arust on wilja wabamüügile laskmine praegusel ajal, kus üle ilma, sõjast tingitud põhjustel, wiljasaigid wähenenud, eraldi ka meil ja iseäranis meid ümbritsewasi riikides, äärmiselt rumal, otse kuritegu. Selle asemel, et teatawate, oludest tingitud, korralduste abil majandusliku elu terwenemisele püüda, tahetakse lagunemise protsessi pikendada — angeldajatele tege wusewabaduse muretsemisega. Kas ei ole see meie kodanluse rahwawaenulikkuse iseloomustamiseks küllalt awalik näitus.

Wilja wabamüügile laskmise igures mängib omajagu suurt osa hingede püüdumise ajajärgu meeoleolu. Kodanlised erakonnad on talumeeste peale noodad wälja heitnud, Iga erakond püüab ette jõuda oma komplimentidega. Wilja wabamüüki peetakse selleks mõrraks, millega talumehi wõib „sisse wedada“.

Senni, kui walitsusel ei ole wastust selle peale, kui suur meie wiljasaak on, kui palju wõib ta wäljast wilja sisse wedada, kui hästi meie piiriwalwe korraldatud on, kuidas wiljaga angeldamist ära hoida jne., on wõimatu wilja wabamüügiga wälja tulla. Otse selle vastu: tuleb terve lõikus arwele wõtta!

Toidunorm arwatagu ja antagu nii suur, et inimene ei oleks sunnitud kõrwalt juure ostma, sellega saab wiljaga ja leiwaga angeldamisel pind alt ära kistud. Selleks tuleb kontroll seada walmistuse üle ja näpude peale astuda angeldajatele. Kas suudab wõi tahab seda kodanline wõim? — Meie näeme warsti, et ta seda ei tee.

G. P.

—o—

Mits 1. ametiühjuse kongressi sotsiaal-demokraatliku sifeministri poolt laiatali aeti?

Kongressi laiatalajamise järel räuskasid kõik kodanlised lehed „Sotsiaaldemokraatlik“ kunni

„Maaliiduni“, et sifeminister Hellati samni äärmiselt tarwilik, otse moodsapääsmata olewat olnud „riigikaitse seisukohast“.. Selt waadake, ametiühjuse kongress olewat ainult selleks kokku kutsutudki, et „kommunistlikke“ jõudusid koondada ja jalamaid riigipööret toime panna, nõukogude walitust sisse seada. Et seda „kuritööd“ takistada, siis oli tarwis kõik surweabinõud tarwitusele wõtta hädasoju korwadamiseks. Kas ei olnud siis äärmiselt toores wäljasaatmise wiis küllalt õigustatud, kas ei olnud isegi õigustatud „kommunistide“ juhtide mahatapmine piiril? — Ja kodanlus awaldas ühemeelselt tänu herra Hellati wägewa tüki eest „wabaduse“ ning demokraatia kaitseks..

Millele oli aga põhjendatud herra Hellati wäide, nagu oleks kongress tahtnud riigipööret toime panna? Otskohese wastuse on Hellat omade kaastastega senni wõlgu jätanud, ei ole toonud oma arwamise põhjenduseks miskisuguseid tõstiasju. Miskisuguseid tõstiasju ei saadudki tuua, sest ka kongressi kokkukutsujad ning kongressi juhtiwad ringkonnad kuulsid „kawatsetawalt“ „riigipöördelt“ alles — sifeministri aruande järele. Ainukeseks tõenduseks riigipöördelt toodi kongressil wastuõdetud resolutsioon ametiühjuse ülesannete kohta praegusel silmapilgul. Selle resolutsiooni põhjal aeti kongress laiatali, saadeti neljas osa kongressist piiri tahja, neljas osa wäljasaadetutele tapeti mahja — kogu hirmus „riigipööre“ seisiski selles resolutsioonis. Et seda „kollekt“ resolutsiooni senni kuskil awalikult wõimalik ei olnud ära trükkida, mille tõttu ta laiematele kihtidele enam-wähem tundmata, siis koome ta siin täielikult.

Resolutsioon käib järgmiselt:

„Kogu maailm seisab praegu teelahknel, kas tagasi kapitalismi poole, wõi edasi sotsialismi poole. Ametiühjuse kongress peab selles peaküsimuses kindlale seisukohale asuma, ilma jellelta on wõimata ära määrata ametiühjuse ülesandeid. Kongress peab Eesti töölisklassile selge lõnaga ütlesma, mis ta peab tegema. Kas lagunewa ja osalt juba lagunenu kapitalismi ülesehitamises mammona orjana enale tugewaid ahelaid luua, wõi hinge heitlewa kapitalismi riismeid lõpulikult üle parda heita ja enast kurnamisest ja wiletsusest päästa. Ametiühjused, kes eneses ühendawad töölise hulka, tuleb selle põhjaliku pöördet paratamatust tööstuse ja riigi elus ära selgitada. Töölise wõitlused palga kõrgenduseks ei paranda isegi töölise wõidu puhul nende elujärke soowitawal määral, sest tarbeainete hinnad tõusewad nii kiirete hüpetega, et ükski palgakõrgendus sellele järele ei jõua. Nälgimiselle wõib lõppu teha ainult walmistusabinõude sotsialiseerimine. Seepärast rõhub kongress, et ametiühjused organiseerides ja üles kutsudes töölisi majanduslikule wõitlusele tööpalga kõrgenduse eest peawad ühitalisi töölise hulkaele selgeks tegema, et ainult põhjalik ühiskondlik revolutsioon wõib nende elujärke parandada.

„Töölise majandusliku wõitluse peale on demokraatlik walitus alati surweabinõudega wasta-

nud, et seda võitlust lõhkuda ja lühia ajada. Sellega asendati võitlus majanduslikkude elutingimiste — palgakõrgenduse eest poliitilisele alusele ja ametiühisused teeksid väga eksliku sammuga, kui nad sotsiaaldemokraatide kokkuleatunud rõhusedelt järele talitaksid ja ainult majandusliku võitluse alale truuks jääksid. Jutulise taga, et ametiühisused majanduslikud ja parteid poliitilised oleksid, peitub püües neid teha sotsiaalekslikkude komisjonideks valitsuse juures ja seeläbi kodanluse poliitiliseks tööriistaks töörahva enese vastu.

„Kõik see on mahajäetud ka maatöölise ametiühisuste, põllutöölise ühingute kohta. Maatamiesse täidesaatev komitee, mille eesotsas sotsiaaldemokraadid, ongi juba saanud sotsiaalekslikuks komisjoniks valitsuse käes. See komitee on varkinud sel korral, kui on vägivallada tarvitatud teiste töölise organisatsioonide vastu valitsuse poolt. Selle varkimisega on see komitee vajutanud oma pisut alla neile kodanluse vägitegudele töörahva kallal ja on teda oma varkimisega vägitegudele veel kihutanud. Mitte palganõudmisega, mis pealegi kodanlusega kokku leppides kokku seatud, ei otsustata põllutöölise küsimust, vaid maaküsimuse otsustamisega.

„Asutaw Kogu lahendab maaküsimust töörahva kulul, kuna tema 1) mitte terwet suurmaapidamist ära ei kaota, 2) tasu eest võõrandab ja 3) töölijed lageda taeva alla jätab, sest neil ei ole võimalik võõrandatama maa ja majapidamise sissejõe eest tasu maksta. Võitlus maa pärast on üks osa töörahva võitlusest kõigi kapitalistlikkude valmistusabinõude ühiskonnastamise pärast ja seega kogu tööliseklassi asi.

„Kokkulangenud kapitalistlikku ilmakorda ei looda uuele alusele mitte kodanlastega kokku leppides, vaid uuesti ülesehitajaks peab saama selleks õigustatud tööliseklass. Võitlus on alanud kahe verivaenlase, töölise ja kodanlaste vahel. Ühelt poolt tahavad kodanlased endale kurnamise õigust kindlustada, jättes töölisele määgimise õiguse. Teiselt poolt nõuavad kurnatud töölised ja võitlevad uue sotsialistliku korra ülesehitamise eest, kus ei oleks kurnatud ega kurnajaid, vaid ainult töötav klass. Selge on, et selle võitluse juures ei saa olla miskiõigust keskteed, ega rahusobitamist nende kahe võitleva klassi vahel. Seega on äraandlik ja täiesti andeksandmata tegu nende poolt, kes ennast ka püüavad nimetada tööliseklassi edustajateks, katjuda ühes töötada töölise verivaenlastega — kodanlastega, — see oleks ainult töölise klassivõitluse nõrgestamine. Kui mõned töölised senniajani on seda uskunud, et võimalik on oma elujärje parandamist kätte saada sotsiaalistide reformide teostamises, kodanlusega koos töötades, siis on see olnud kõige suurem eksitus.

„Ametiühisused peavad häesolevalt kongressist peale enda otsekohele ülesandeks tegema töölise hulkadele, keda ametiühisused ühendavad, ära jätta seda kahjulikku, mis toob kodanlastega koos töötamine töölise klassivõitlusele. See aeg on möödas, kuna ametiühisused olid ainult majanduslikkudeks organisatsioonideks.

„Nii kui eelpool näidatud, nõuab praegu algav klassivõitlus Eesti töölise suuremalt organisatsioonidelt — ametiühisustelt omade senniste ülesamete põhjalikku muutmist. Ametiühisused peavad muutuma töölise revolutsioonilisteks organisatsioonideks, kes peavad kasvatama töölise hulgas arusaamist sotsialistliku pöörde paratamatusest. Ametiühisused peavad olema nii töölise majandusliku kui poliitilise võitluse juhtivateks organisatsioonideks. Kõik, kes seda ametiühisuste ülesannet õigeke ei tunnista, on tööliseklassi vastased.

„Ametiühisused peavad võtma oma poliitilise võitluse taktika aluseks parlamentarismi kui äraiganenud kodanluse võitluse viisi täielise eitamise*). Enda edaspidiseks poliitiliseks aluseks võtavad ametiühisused kolmanda Internatsionaali otsused. Ametiühisused teevad endale ülesandeks — Eesti töölise hulkadele selgeks teha, et ainult töölised diktaatori abil võib sotsialismi juure üle minna.

„Asudes nii töölise poliitilisele kui majanduslikule võitlusele, teevad ametiühisused endale ülesandeks võidelda kõigi abinõudega sotsialistide püüete vastu, nende kahjulikkust töölise hulkadele ära näidates, kui abinõu, millega kodanluse võitu töölise üle tahetakse pikendada ja töölise revolutsioonilist klassivõitlust nõrgendada. Ametiühisused saavad näitama, et nemand kellegi kindkonaks ei ole, vaid organisatsioonid töölise vägi, kes armutult saab võitlema iga vastasega, olgu ta väike või suurkodanluse leerist, et rutemalt töölise lõppjühini — sotsialismini jõuda.

„Elagu revolutsiooniline töölise klassivõitlus omade kurnajate vastu!

„Töölise majandusliku ja poliitilise võitluse juhtimine peab olema töölise eneste ühistes kätes!

„Elagu kolmas Internatsionaal!

„Välja töölise hulgast nende petjad ja äraandjad Eesti sotsiaaldemokraadid, kes Eesti proletariaati müüvad kapitalistidele ja kodanlusele!

„Elagu ametiühisuste töölise revolutsioonilisele võitlusteele astumine!”

See ongi kõik see hümnus „riigi kukutamise”, mille ärahoidmiseks terve linnajagu isse piirati, „et kärbeski läbi ei pääsenud”, — vähemalt oli see nii „suurte herrade” endi seletuse järele!

Kogu revolutsiooni keskpunktiks ja peajuhiks on seisukohalt, et ametiühisused ei tohi olla ainult puhumajanduslikkudeks organisatsioonideks, nad ei saakski seda olla, vaid peavad paratamata asuma ka poliitilise võitluse teele, nii üht, võib olla kõige tähtsamat, osa poliitiliste parteide ülesannetest enda kanda võttes. Ja isearanis tähtis on see praegusel poliitilisel silmapilgul, kuna alanud on otsustav võitlus tööliseklassi lõpuliku vabastamise eest, kuna ühed maad on asunud sotsialistlikku korda teostama ja teistes revolutsioon on valmistamas, sotsialismi majanduslikud ja hingegulised elutingimised küpsenas. Sarnasele seisukohale asumine ei ole millegi poolest uudis, kuna see ka Eääne

*) See ongi ainukene punkt, mis kongressi otsusest tuleb tingimata ekslikuks pidada. K. S.

Euroopa ametiühisustiku liikumise praktikas on juuri võtnud. Sellest on pikemalt kirjutatud ka minema-aastasest „Töö hääles“, muu seas nende riikide kirjutaja poolt („Eesti töörahvas ja revolutsioon“).

Konstateerin hea meelega, et käesoleva resolutsiooni kaudu kongress ainult fikseeris neid seisukohti, mis ametiühisuste häälekandjate warem kõne all olid.

Küsimine, mille poolest oli see ametiühisuste otsus „kuritegewuslik“, kuritegewuslik nõndanimetatud „demokraatlikus wabariigis“? Lääne wanades demokraatlikkudes mais ei oleks seal wõidud leida miskisuguseid „kuriteo märke“. Ainult Wene isewalitsustikus korras oli „poliitika“ ametiühisustikus liikumises ilmtingimata keelatud, nagu ametiühisuste ühineminegi keelatud oli. Kas meie walitsuse ja eriti siseministri asjaajamise aluseks on sama wõrra Wene monarhiistlikud harjumused ning tõekspidamised, kui Wene tsaari seadusedki kõigi omade „kuulsate“ paragrahwidega? Imestama paneb, kui kaugemale wõidakse minna isewalitsustiku korra jälgendamisega „demokraatlikkude“ wõimude poolt.

Samuti ei peeta Lääne kodanlikes maades 3. Internatsionaali poolehoidjaks tunnustamist miskisuguseks kuritöök, seda wähem wõiks seda teha sotsiaaldemokraadid. Kuid ometi ole see üheks wäiteks sotsiaaldemokraatliku siseministri käes, et oma wägivalda põhjendada. Kas 3. Internatsionaali tunnustamine tähendab otseskohe „maksu“ riigikorra kukutamist?

Resolutsioonis kritiseeritakse mitmes kohas alla, et ametiühisuste tähtsamaks ülesandeks on sõnaline propaganda tööliste hulgas eelolewa sotsialistliku pöörde paratamatusest ja sõnaline wõitlus sotsiaalreformismi vastu. Ent sotsialistliku pöörde paratamatusest on kõnelenud „kõik sotsialistid K. Marxi ja Sr. Engelli „Kommunistliku Manifesti“ ajast peale, on seda tulijemalt propageerinud, kui seda resolutsioonis tehakse, — isegi praegused sotsiaaldemokraadid on omal ajal samas „kuritöös“ kaastegelased olnud. Hellati arstidähe järele tuleks Kommunistlik Manifest igatahes kõwasti ära keelata ja Marxi ning Engelli nimed igawesti wande alla panna.

Kuid resolutsioonis toonitatakse, et sotsialismi maksmapanek sünnib ainultki revolutsioonilisel teel, proletariaadi diktatuuri kaudu... Tähendab, kongress tahab hunaagi „maksu“ kukutada, seda euroopalist demokraatlikku korda, mis sotsiaaldemokraatide arwamise järgi iseenesest jõudwat sotsialismini. Kas siin ei ole leida kuritöö märke?

O ja, müüdugi, pealegi nii palju kui kuulub! Tunnustamine weel kord üsna oisekohelelt ja awatlikult, et meie sotsialistidena tahame kõigi abinõudega maksu kodanlist korda kukutada, ja mitte ainult Eestis, waid kogu ilmas. Kui meie seda senni weel ei ole teinud, siis ei ole põhjuseks, et meie seda ei oleks „tahtnud“, waid et seda ei juutnud. Kodanline kord oli senni nii tugew

weel, et selle kukutamine sotsialistide juures sieti tahtmisest kaugemale ei ulatanud. Ja kui meie seda Eestis eila ei teinud, täna ja wõib olla ka homme weel ei tee, siis ei ole selle põhjuseks midagi muud, kui Eesti töölisteklassi suhteline nõrkus pöörde läbiwiimiseks ja sotsialismi ülesehitamiseks praegusel silmapilgul. Ent ülehõmme on ehk Eesti proletariaat selleks küllalt tugew ja meie seisame siis paratamata revolutsiooni ees, mille peale mõeldeski „kodanlised klassid peawad wärisema“. Pealegi on see revolutsioon wähest tõesti paratamatu, sest selle kandwaks jõuks on proletariaat, kuid kodanlusele on ometi wõimatu proletariaati häwitada, kui ta ei taha ühes sellega ka iseennast häwitada.

Kordame weel, et meie „tahame“ revolutsiooni läbi wiia, ent tuletame ometi meele, et seda ka teie, sotsiaaldemokraadid, olete wäga tahtnud wana „heal ajal“, ühes kõigi teiste sotsialistidega, ning demagoogilise wõttena toonitate weel praegugi parajal silmapilgul (enne wälimisi!) seda tahtmist. Miks hellati kogu rahwuswahelises sotsialismis ja sotsiaaldemokraatidegi juures ei näe kuriteo märke? Ka nemad „tahawad“!

Resolutsioonist ei paista ühestki sõnast wälja, et pöörde toimepanemine oleks pidanud sündima — kongressi päewal! Kongressile ei tulnud sarnase riigipöörde toimepanekut mõttesjegi ja kogu raskuspunkt langes pöörde ettewalmistusele sõnalise propaganda ja töörahwa organiseerimise teel tulewastel aegadel. See tõsiasi oleks pidanud ometi igale inimesel selge olema, kel weel raaskenenegi terve inimese mõistust alale jäänud. Sest kõigile oli selge, et antud silmapilgul ja antud olusuhete juures igasugune sotsialistlik pöörde oleks wõimatu olnud, ka sel juhtumisel, kui töölistele oleks walmis olnud wõitlusetulle astuma. Töölisteklass oli sel ajal liig nõrk ja organiseerimatu, et iga wäljaastumine oleks kodanluse ja sõjawäelise diktatuuri päewil armutult ning weriselt maha jurutud. See oli meile, see oli ka ametiühisustastele sel ajal wäga hästi teada, ning sellepärast tuleb riigipöörde otsimist ametiühisuste kongressi ajal hullumeelseks sonimiseks pidada, millele tõelikkuses midagi wastawat leida ei ole.

Mul ei ole miski põhjust Eesti kodanluse ja eriti sotsiaaldemokraate ning siseminister hellatit nii nürimeelsest pidada, et nad tõsiselt oleks kongressilt riigikukutamise plaanid lähematel päewadel, lähemal ajalgi otsimagi läinud. Ufun, et hellati wäga hästi teadis, kuiwõrd sealtpoolt wõis oodata riigipöoret. Ta teadis küll, et ametiühisustaste hulgas ei wõinud leiduda niisuguseid awantüriste, kes walmis oleksid olnud wõitlusele astuma ilma miskisuguse sõjariistata hästi organiseeritud ja ustawa sõjariistus jõu vastu. See oleks lihtsalt meeletus olnud. Ta teadis ka, et maaliitlaste ahwardustel oli kümme korda rohkem tõsist pinda all pöörde toimepanemisel, kui ametiühisuste 3. Internatsionaali tunnustamisel.

Ja kongressi laialiajamise tõsine põhjus ei pei-

tugi nähtawasti olematu is riigipöörde kawatsuses, waid milleski muus, mis walusalt puudutas herra Hellatit ühes sotšiaaldemokraatidega.

Meie teame, et kongressil sotšiaaldemokraatide poolehoidjaid waewalt üks kümnendik kongressi saadikutest leidus. Meie teame ka, et kongress terawalt ja wäga õigustatult hukka mõistis sotšiaaldemokraatide taktika ja tegewuse töölisteklassi mahajurumiseks, mille eest nad kodanluse käest nii õhtralt on kiitust wastu wõtnud. Kongress kuulutas need „sotjalistlikud“ äbarikud kontwöörasteks, kelle õige koht ei pea olema tööliste hulgas.

See organiseeritud tööliste rõhuma enamuse otsus oligi juba liig „kõige suuremale parteile Gestis“, „kõige klassiteadlikumale tööliste (1) parteile“. See oli häbematus. See ei tohtinud karistamata jääda. Peale selle oli ometi kuidagi tarwis oma katkiist „tööliste“ parteid weel wee peal hoida, sest kodanline kord ei olnud weel lõpulist kindlustatud, sotšiaaldemokraatlikud ministrid ei wõtnud weel mitte päris julgesti õlikiwi kontsessioone wõtta ja wäliskaubanduse suuraršid asutada. — Oli tarwis weel wiimast katset teha tööliste oma manli alla saamiseks.

Selleks astuti siis see otustaw samm. Mitte riigipöörde arahoidmiseks, waid oma partei „au“ jaluleseadmiseks. Seda sammu oli juhtimas üsna kena mõte: saadame kõik „kahylased“ tööliste juhitud piiri taha ja notime maha, küll siis ilma peata jäänud tööliste hulgas sunnitud on meie „klassiteadlikku“ hõlma pugema*!

Milline suurepärawe, weelwe unistus!

Et see unistus tõesti nii suurt osa mängis wäljasaatmisel, näitab seegi tõesti, et warsti peale wägiwalla sotšid täie jõuga asusid „tööliste organiseerimisele“. Wiijandimaal kutsuti kokku ametiühisuste maakonna konwerents. Ja kui Tallinnas lõpuks peale pikaajalise terroriseerimise puhastustule wõimalikuks sai ametiühisuste tegewust uuesti alustada ja kõigi ametiühisuste juhataste ühist koosolekut ära pidada, siis saadeti sinna pr. Ostra-Oinas „juhtideta“ jäänud ametiühisusi „üle wõtma“. Et pörganud siis ühegi demagoogilise filmakirjaluse eest tagasi, et töölistele meeldida ja neid nii „uuele teele“ meelitada.

Ent tagajärjed olid küll üllatawalt wäikesed, sest ka „juhtideta“ töölistel jäid kindlaks omadele

wanadele seisukohtadele ja pr. Ostra-Oinasel ei jäänud muud järele, kui hiljem „Sotšis“ päris Baabeli nutulaulu laulda, et töölistel oewat loind ja loobuwat organiseerimise tööst, misjuguist nähtust koguni lubamatuks tulewat pidada jne.

Nii siis, meie nägime, et sotšid rahuliku südamega asusid kõige kuulmatumale tööliste liikumise lõhkumisele, häwitamisele, kui aga nii kuidagi wõimalik oleks oma partei huwidid kaitsta. Ja need inimesed ei häbene weel igal wõimalikul ja wõimatul korral mäletseda „tööratwa ühist frondist“ ja etteheiteid teha meile, et meie seda fronti lõhkumat! Palju õigem oleks neil kõnelda „ühijest frondist“ tööliste wastu.

Tehtagu sellest kõik järeldused!

K. S.

—o—

Kes teostab sotšialismi?

Meie ajal on sotšialism põhimõttelikult läbi lõõnud. Kogu läinud aastajal kestnud arenemine on sotšialismi paratamatuse kogu ilma proletariaadile selgeks teinud. Aulaid põhimõttelikka wastaseid on sotšialismil meie ajal koguni wähe, seda enam aga waenlasi, kes oma huwide tõttu sotšialismi teostamisele wastu töötawad.

Wäite ajemele, et sotšialism loulus oewat ja iialgi elus läbi ei minewat, on astunud wäide — sotšialism on läbiwiidaw ja teostub paratamata, kuid mitte praegu. See on sotšialismi wastaste poolt wäga kawal wõte. Tunnistada, et asi iseenesest wäga hea on, praegu aga mitte läbiwiidaw, näib ju tõenäolika inimestele, kellel põhjalikumad teadmised asja seisukorrast puuduwad. Pealegi wõimoldab jarnane seisukoht kõhklemise ja äraootamise. Nii arwawad, näit., paljud maatöölised, et sotšialistliku korra makspanemine, kui ta sünnib, juba iseenesest läheb. Seda meelesegadust suurendawad kõiksugu „ka sotšialistid“, kes ennalt „teadusliku sotšialismi“ peale ütlewad põhjinewat. Nii meil sotšiaaldemokraadid. Karl Aht ja Mikkel Martna seletawad ju ikka, et ega neil midagi wastu ei ole, kui sotšialistlik kord läbi lööb. Aht on isegi nii suuremeelne, et walmis oewat kommuniste teenima.

Nii siis ka sotšid sotšialismi „poolehoidjad“. Kuid, mis tähendab niisugune poolehoid? Olla sotšialist ja ühtlasi kodanlist korda lappida ja wõiks olla kodanluse müüridel. Üks neist seisukohtest peab paratamata wale olema. Kodanluse lappija ei saa ühtlasi sotšialist olla, sest just lappimine on see, mis praegu kodanluse ülewal hoiab.

Iga tõstjotšialist peab aga kodanluse mädanenute aluste purustamiseks kõik tegema.

Iga kodanluse ekshijamm, mis tema seisukohalt tehtud, peab ära kasutatud saama. Mis teewad aga sotšiaaldemokraadid? Kui töölisteklass selgelt ja ausalt oma seisukohte kindlustab, rõhutades, et ainult rewolutsioonilisel teel on wõimalik kapitali walitust häwitada, et ainult üks kahelst, kas töö-

* Peale wäljasaatmise kirjutas pr. Ostra-Oinas „Sotšis“: „Proletariaat peab oma jõu kokku wõtma ja omale keskkohta looma, kellele tõesti tööliste huwid kallid oleksid ja kes töölisti õnnemängu ja kahylastesse sepiustesse ei ahwateleks... Onneküttidele ei tohi wõimalust anda tööliste turjal rahwa saatusega mängida.“ Ja Asutawas Kogus seletust andes lubas Hellat peaaegu walituse algatusel uue ametiühisuste kongressi kokku kutsuda, kus siis uus keskõukogu walitaks, ei wustanud aga juure iljamaal, et ka uue kongressiga samal wiisil toimetataks, kui ta laialiaetud kongressi seisukohtadele asub!

line, wõi kapitalist wõib walitseda, siis teemad „ka sotsialistid“ kõik, et seda seisukohhta purustada.

Kohje laaditakse (nagu wiimastel kongressidel) 42-tsentimeetriline Mihkel Martina Karl Maryiga täis ja pommitamine algab. Mõelge ometi, millised trumbid — sotsialismi isa Karl Mary, keda Mihkel Martina lahkest „toetab“! Kõik see jant sünnitaks ju ainult lõbusat näeru, oleks meil Eesti ainult klasstiteadlikkude töolistega tegemist. Kuid kahjuks ei oska osa töolistest, keda aastakümnete jookkul ainult tööloomaks tarwitatud, siin töö ja wale wahel wahet teha. Mis wõib weidram olla, kui see, et Karl Mary, kelle õpetus on julgustajaks olnud, kõigile uue aja proletariaadi rewolutsioonidele, et sama Karl Mary on meie wäikekodanliste sotside käes abinõuks rewolutsioonilise töolisteliikumise lõhkumisel! Mary olewat sotsiaalse rewolutsiooni wastu, sest praegu ei ole aeg!

On see nii? Ei, see on wale.

Mary õpetuse põhjoneks on wäide, et kapitalism häwib oma siseniste wastolude tagajärjel. Kapitalistlikus ühiskonnas valmistatakse turu tarwis. Et valmistus korralagedat, juhtimata isetoomu kammab, siis jääwad turud toodangule kitsaks. See tekitab kõige põnewamat wõistlust ühiskute maade kapitalistide wahel. Järelduseks on jõud. Häwituse aga, mille sõda kaasa toob, on ühtlasi ka kapitalistliku korra häwitus. Paratamata saab selgeks kogu inimlikule ühiskonnale, et kapitalistlik kord edasi püsida ei wõi. Kapitalistliku korra kukutamises on huwitatud kogu ilma proletariaad. Proletariaat häwitabki kapitalistliku korra, teostades sotsialismi.

Ja just meie oleme sellesse ajajärku jõudnud, mille ülesandeks on sotsialismi teostada. Ilma sõda, mille kapitalism sünnitas, andis samale kapitalistmille surmahoobi. Nimest surmahoobi selles mõttes, et häwitaw töbi terve kapitalistliku ilma korra kudedesse on tunginud. Kapitalism wõib küll weel ajutiseks toibuda, kuid see on toibumine enne hingedõmbamist.

Wenemaa teostab sotsialismi. Ta on jõudnud suurte wõitudeni. Kapitalistlikkude ilmariikide — Inglismaa, Prantsusmaa, Ameerika riigid on seotud nende maade proletariaadi läbi. Põhimõte: „Käed Wenemaa küljest!“ on läbi lõõnud.

Banded kõikisugu jätistest, keda Kõltsjak ja Denikin juhtisid, on puruks löõdud. Prantsuse rahaga äraostetud Poolamaa käsi küib halwasti. Ühe sõnaga, Wenemaa wälised waenlased on wõimetuks tehtud. Ja tund ei ole kaugel, kus Wenemaa kogu jõuga ülesehitawale tööle wõib asuda.

Ja teised maad? Igal pool on kapitalismi müük, mida kapitalistlik ühiskondlik organism wälja töötab, sama organismi häwitamist alganud. Sotsialismi teostamine on kogu kapitalistlikus ilmas päewaülesandeks saanud.

See ongi aeg, mida Mary ette nägi. Meie sotsid ei aga on Eesti wäikekodanlus nii armjaks saanud, et nad Mary wõistumise eest tagasi ei kõhku. Ahi, Martina, Rei (wiimase ülim autoriteet on küll

Parvus!) — kõik „seletawad“ Mary ja isegi Anton Jürgenstein, see Eesti kolmekopikalise wäikekodanluse kwintessents, on sotsid Maryga toetamas!

Kõigil töolistel tuleb aga meeles pidada, et meie seisame sotsialistliku ilma korra hälli juures. Meie aeg loob uut ühiskonda. Wana parandamisest ei wõi juttu olla. Meie kohus on kapitalistliku ilma korra läbimädanenud aluspalke kõrwaldada.

Ja nimest on see iga Eesti tööliste kohus. Meie ei ole küll ilma sotsiaalses rewolutsioonis oisustawad, kuid ka Eesti töolisteklass on osa ilma proletariaadist. Ka temal on siin mõju. Sellepärast on iga klasstiteadliku tööliste kohus oma wähemteadlikkudele seltsimeestele seisukorda selgitada, wõeldes igapidi kõiksuguste sotsialismi wõistumiste wastu.

Wiimased aastad on Eesti töolisteklassile piinariiklased olnud. Sellepärast ei ole Eesti klasstiteadlikud töölised oma seisukohhti ära annud.

Neil proletariaadi kaadetele trüuks jäänud töolistel tuleb kõik teha, et töoliste liikumine saaks rajatud õigetele alustele ja wiidud õigetele teele, sest ainult proletariaat ise teostab sotsialismi.

A. L.

—o—

Klassiwõitlus Prantsusmaal.

1. mai Prantsusmaal oli üleüldise streigipäewaks. millele järgnes terve suurte streikide kuu. Esimesel kohal — raudteelaste streik.

See küttis Millerandi walitsuse harja punaseks. Kogu kodanline ajakirjandus, erakondade peale waatamata, juhtis kui kari kurje koeri töolisteklassi, tema organisatsioonide ja juhtide kallale. Lasti lendu kõige nurjatum ja närusem laimatus tihtigi lapsikrumal wale (nagu jutt wäljamaa kullast, mille najale streikijad toetada), et aga wäikekodanlust töolisteklassi wastu ässitada ja töoliste ridadesse wastastikku umbusaldust ja korralagedust külwata.

Wastukaaluks kodanliste ajalehtede tuhandetele, mis kõik rikkalikult korraldatud, laialt loetawad, wõib töolisteklass seada ainult mõne lehekese, mis tihtigi ainult kord nädalas ilmub, waeselt warustatud, wähe loetawad.

Siin ta on — see kiidetud trükkwabadus! Kellelgi pole keelatud lehte wälja anda, ei töölisel ega kapitalistil. Täieline üheõiguslus! Kuid ometi on kõige paremad trükkikojad, paber, telegrafi- ja telefoniwõrk, autod, kunstrikud, ajakirjanikud, ilukirjanikud, laialiloomatamise abinõud, reklaam — kõik kodanluse käes. Töolisteklassil on aga ainult õigus (ja seegi paberil) trükkwabadust tarwitada ning õigus hambaid kiristada omas jõuetuses.

Ent kodanluse organiseeritud pealetungimine ajakirjanduse kaudu oli ainult pinnawalmistamiseks raskemale hoobile — ametühisuste keskooskogu sulgumisele, töoliste juhtide arreteerimisele, kõigi rewolutsiooniliste organisatsioonide häwitamisele ja sõjariistadeta proletariaadi wõistamisele. Ning kõik see sünnib nii wäga ülistatud demokraatia lipu all!

Kui kaugemale wõib mõna demokraatlik wabariik,

näeme järgmisest faktist. Rewolutsioonilise ajalehe „La vie ouvrière“ (Tööliste elu) toimetajat sm. Monnat' süüdistatakse kaelakohtu seaduse §§ 87, 88, 89 järel.

Need paragrahvid ilmusid Prantsuse seaduste kogusse Napoleon III. ajal 1855. a. ja on paigutatud osasse, mis kannab kõlawat pealkirja „Keisri tsiku kaitsest“. Säh sulle demokraatlik wabariik!

Wastuses sm. Monnat' arreteerimisele ilmus „La vie ouvrière“ tema mõtteosaliste kiri Millerandile. Kirja autorid ei loe tarwilikukski kaitseta seltsimeest süüdistuses „salanõus wabariigi ssemise julgeoleku vastu“.

„Kui salanõu seisab selles, et töötada terve kapitalistliku korra kukutamise heaks, siis oleme selles salanõus süüdi meie kõik, kes organiseerime seda juba mitmed aastad täiesti awalikult. Meie awaldame oma solidaarsust Monnat'ga ja kõigi nendega, kes kapitalistliku kättemaksmise ohwriks selle salanõu eest juba langenud ja weel langewad.“

Alla kirjutatud: A. Rosmer, M. Martinet, Ch. Vildrac, F. Loriot, M. Guillaud ja 20 teist aktiivset tegelast.

Lehe toimetus lisab juure, et see on ainult esimene nimekiri, kiires korras kokku seatud kohe peale Monnat' wangistamist, kuid sellele järgneb järgmises numbris palju pikem seltsimeeste nimekiri, kes ametühisustes töötawad ja Monnat' mõtteosalised on.

Muist alla kirjutatud seltsimeestest, nagu kuuleme, olla juba arreteeritud.

Missugust muljet awaldawad Prantsusmaal tööliste arreteerimised. Nagu „La vie ouvrière“ numbrist näha, saawad Prantsuse seltsimehed aru, et nad on alganud ainult ühte wäikest lahingut kapitaaliga. Kuigi Prantsuse proletariaadil ehk weel mitu korda tuleks lahingust werise peaga tagasi tulla — iga lahing karastab rahwahulki wõtlushimuse ja wiib wiimaks wõidule.

Prowintsi linnades ei lähe tööliste arreteerimised igakord libedasti. Decaseville's näituseks tõttasid sms Verdier arreteerimise puhul 500 söekaewajat seltsimehele appi ja politsei oli sunnitud põgenema. Verdier wabastati. Moulin'is kuulutati protestiks sms Rey arreteerimise puhul wälja 24-tunniline streik, kus juures trükitöölised esimestena ennast Rey mõtteosalisteks tunnistasid.

Osa seltsimehi on pöranda alla kolinud Millerandi politseinikkude eest, kes läbiotsimistel muu seas politseikoeri tarwitawad.

Brawo demokraatia!

—0—

Iseseiswate sotsialistide ettepanekud asutawale kogule.

Iseseiswate sotsialistide ettepanek A. Kogule sõjaseaduse kaotamise asjus.

Juba wiis kuud on sõja lõpetamisest möödas. Selle peale waatamata kestab sõjaseadus edasi. Sarnane rahu ajal edasikestew sõjaseadus on täitsa ebaloomulik nähtus ja ei ole enam millegagi põhjendatud.

Sõjaseaduse kätte all aga jätkatakse sihilikku tagakiusamist töölisteklassi vastu.

Seda silmas pidades paneb iseseiswate sotsialistide rühm Asutawale Kogule ette wastu wõtta otsus: Asut. K. kohustab wab. walitsust sõjaseadust 7-me päewa jooksul lõpetada.

Seda ettepanekut palume Asutawa Kogu lähema koosoleku päewakorda wõtta.

Tallinnas, 5. juulil 1920.

Ises. Sots. T. P. As. Kogu rühma nimel:

H. Kruus.

J. Piiskar.

A. Janson.

Iseseiswate sotsialistide ettepanek Asutawale Kogule amnestia-seaduse asjus.

Juba wéebruaris Tartu rahulepingu ratifitseerimise puhul walis Asutaw Kogu amnestia komisjoni, kellele ülesandeks tehti sellekohase seaduseelnõu wäljatöötamine. Nüüd on sellest warsti juba wiis kuud möödas. Kuid senni ei ole üli paigastki nihkunud. Asutaw Kogu peaks enne suwepuhkusele minekut amnestia seaduse wastu wõtma. Sellepärast paneme ette wastu wõtta järgmine otsus:

Asutaw Kogu kohustab amnestia seaduse komisjoni 7 päewa jooksul üleüldise poliitilise amnestia seaduseelnõu wälja töötama ja Asutawale Kogule ette panema.

Et aga need, kes kõige raskema karistuse osaliseks saanud, ja nimelt surma mõistetud, kuid kelle kohta see otsus weel teostamata, amnestieerimise ringist wälja ei jääks, paneme ette:

Asutaw Kogu otustab: Kõik kohtute poolt tehtud surmaotsused, mis weel täitmata, pannaakse seisma kunni amnestia-seaduse maksmapanekuni.

Tallinn — Toompea, 5. juul. 1920.

E. Iseseiswate Sotsialistliku Tööliste Partei A. K. rühma nimel:

H. Kruus.

J. Piiskar.

A. Janson.

Küsimine walitsusele 26 wäljasaadetute tapmise kohta.

E. Iseseiswate Sots. Tööl. partei Asutawale Kogu rühm andis Asutawale Kogule 26 wäljasaadetute tapmise uurimise kohta järgmise küsimise:

E. Sots.-Rew. partei Asut. Kogu rühm andis täinud aasta 30. sept. Asut. Kogule arupärimise siseministri korraldusel 1. a. 1. sept. wäljasaadetud 102 ametiühisuste tegelase ja 1. ülemaalse ametiühisuste kongressi saadkute hulgast wäerinna piirkonnas 26 isiku tapmise kohta.

Arupärimises küsiti: 1) Kas wastab teade 26 isiku tapmisest tõstiasjadele; 2) kui ja mida kohtawatse walitsus teha wäljasaadetute hukkamises süüdlaste wastutusele wõtmiseks.

Arupärimine wõeti wastu ja tunnistati rutuliselt. Walitsus teatas, et tal weel kindlaid andmeid ei ole, aga et on prokuröörile kohujeks tehtud küsimise kohta jalgust muretsema. Sel põhjusel

hääti siis ka loomata wastaw Asutawa Kogu uurimiskomisjon.

Kõne all olewast mõrtsukatööst on juba 10 kuud möödas, kuid arupärimine on alles wastamata ja süüdlaste wastutuselewõtmisest ei ole midagi kuulda olnud. Näib, nagu tahetaks sühilikult maha matta seda sündmust ja kaotada kuritöö jälgi.

Etteõudud filmas pidades paneb E. Heseiswale Sots. Tööl. partei As. Kogu rühm Asutawale Kogule ette, pöörduda wabariigi walitsuse poole järgmistele küsimustega:

1. Mis on põhjuseks, et arupärimise peale 26 wäljasaadetu tapmise asjas senni ei ole wastatud?
2. Kas on jelles kuritöös süüdlased isikud wastutusele wõetud? Kui ei, miks ei ole seda tehtud?

Seda küsimust paneme ette Asutawa Kogu Iigema koosoleku päewakorda wõtta.

Tallinn, 5. juulil 1920.

E. J. S. T. P. Asut. Kogu rühma nimel:

J. Piiskar.

H. Kruus.

A. Janjon.

—o—

Kroonika.

Öisust.

Öisu mõisa töölistel on palga asjus juba mitmeid sekeldusi olnud, kuigi mõisat riigi arwel peetakse, mispärast loomulik oleks oodata wähegi korralikka ja ajakohaseid palgatingimisi. Ehk küll elukallidus alatasta tõuseb, asus uus walitseja kohe endise poolt lubatud palgatingimiste kärpimisele. Töölised ei olnud sellega rahul, seadsid üles omad nõudmised, mis wäga mõõdukad olid, ja ähwardasid streigiga. Walitseja sõitis jalamaid „abi otsima“. Wiimaks lepitj maadeülemale juures kokku ja lubati tööliste sund, määruste normidele lüpsaks 700 m., s. o. peal natuuras antawa palga kokku 2500 m. raha. Iseloomulik, et naistööliste, kellest mõned ainult perekonnatoitjad, taheti sundida ainult rahapalgaga teenima, seletades, et sund, määrustes toodud wiljanormid olla ainult meestööliste jaoks.

Nurinat sünnitab, et endine mõisaomanik v. Sievers, kes okkupatsiooni ajal iseäralise heameelega oma kanget kätt ja ratsapiitsa armastas tööliste tunda anda, weel praegu mingisuguse armualusena mõisas asub. Imelikul kombel on kaunis suur tükk kõige paremat põldu, mis öeldi metsaülemale saawat, ühes 24 wakamaa hea heinamaaga praegu v. Sieversi käes kasutada ja hariti põld kewadel mõisa tööjõuga. Pealegi on metsaülemale jaoks juba endisest ajast koht olemas ja mõisast selleks maaandmine nähtawasti ainult ettekääne.

—o—

Miks lõpetati Tallinnas trükkodade sekwester.

Läinud suwe trükitöölise streigi puhul pandi osa Tallinna trükkodasid sekwestri alla, et kodanlastele lehtedele wõimalus anda ilmumiseks. Trükkodade riigi kätte wõtmisel wõeti wastu tööliste poolt

ettepandud lepingu tingimised. Trükkikojad töötasid sekwestri all hästi, andes suuri kasusid, mis nende omanikkude taskusse läksid (kodanline riik ei lase juuksekarwagi kapitalisti pealaelt langeda). Kuid omanikud nurisesid ja wirisesid. Nad tahtsid rohkem! Nad tahtsid trükkikodasid kätte saada, kuid ei olnud walimis tööliste nõudmisele sugugi järele andma.

Walitsus ei julgenud esialgu awalikult trükkikodade omanikkude poole lüüa ja jättis trükkikojad oma kätte senni, kui töölisel ja tööandjal oma wahel kokkuleppele ei jõua. Seal tuli aga 30. juuni, kus trükitöölised ühes teiste Tallinna proletaarlastega 35 töölise protsessi puhul protestistrite toime panid. See wihastas hirmuwalitsejat siseministrit Hellatit nii, et ta lõpetas trükkikodade sekwestri, töölisi täieplikult omanikkude lõugade wahel heites. Läbirääkimistel 2. juulil trükitöölise ametiühisuse esitajatega, kus siseminister wabalt „kiradid“ lendu lasi, ütles ta: „Süda sai täis ja lõpetasin sekwestri.“ „Suurel herral“, kes sotsiaaldemokraat, oli süda täis saanud tööliste peale, et nad julgenud olid ühismeelt oma seltsimeestele awalada, ja ta wiskas töölisel „kättemaksmiseks“ meelegra peremeeste lõugadesse! Nii talitas Eesti sotsiaaldemokraatliku „töölistepartei“ minister aastal 1920 peale Kristuse sündimist!

—o—

Kiri toimetusele.

Pühapäewal, 20. juunil s. a. pöörasid Wenemaa Tööraha Nõukogude Wabariigi töökommisariaadi esitaja ja Saksamaa ametiühisuste esitaja „Sots.“ toimetuse poole, et sealt järele pärida, kas asuwad Tallinna ametiühisused ja kas on wõimalik Ametiühisuste Kesknõukogu esimehega kokku saada. Neile tähendati, et kõik Tallinna ametiühisused asuwad „Sots.“ ruumides ja tutwustati Karl Ast'i kui Ametiühisuste Kesknõukogu esimeest. Wäljamaa tööliste esitajad ei teadnud arwatagi, et nemad on prowokaatoritega kokku juhtunud. Alles Tallinna ametiühisuste tegelastega kokku saades kuulsid nemad, kellega neil tegemist on olnud.

Herrad sotsiaaldemokraadid, nuuskuriteks, sandarmiteks, prowokaatoriteks ja nende ülemateks wõite teie küll endid nimetada, kuid Ametiühisuste Kesknõukogu esimehe kohalt peate ilusasti eemale jääma, sest töölisel on teie kohta oma sõna ütelnud ja wõitlewad teiega nagu iga wastasega. Naelutame sellega jälle kord Eesti sotsiaaldemokraadid tööliste ees häbiposti ja paljastame nende jultunud walet, et iga tööline wõiks näha, missuguste abinõudega nad katsuwad endid wee peal hoida.

Tallinnas, 7. juulil 1920.

Tallinna Ametiühisuste Kesknõukogu
korraldaw komisjon.

Kirjawastus.

Rändaja, Saaremaal. Teie kirja ei saa mele awaldata, sest puudub allkiri. Allkiri on toimetusele tingimata tarwilik.

Wastutaw toimetaja: Jaan Piiskar.

Wäljandaja: Hans Kruus.

Trükitud ühikus „Maha Maa“ trükkikojas.